

TAMPEREEN YLIOPISTO

Ammattikasvattajien käsityksiä kestävästä kehityksen
opettamisesta ja oppimisesta keskellä yhteiskunnallisia
muutoksia

Kasvatustieteiden yksikkö
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
MIKA KORRKA
Tammikuu 2018

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

MIKA KORRKA: Ammattikasvattajien käsityksiä kestävästä kehityksen opettamisesta ja oppimisesta keskellä yhteiskunnallisia muutoksia.

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 62 sivua, 3 liitesivua

Tammikuu 2018

Tässä pro gradu tutkimuksessa tutkimuksen kohteena on ammatillisten opettajien käsitykset kestävästä kehityksen opettamisesta, oppimisesta ja sen edistämisestä yhteiskunnallisten muutosten keskellä Koulutuskeskus Salpauksessa. Kestävästä kehityksestä määritellään ammatillisessa koulutuksessa ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävästä kehitykseen, koska nämä ulottuvuudet muodostavat kestävästä kehityksen kokonaisuuden ja ne ovat olleet kestävästä kehityksen opetuksen ja arvioinnin kulmakiviä ammatillisessa koulutuksessa jo 1990-luvulta lähtien.

Tutkimus suoritettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla ja aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla haastattelemaan kahdeksaa opettajaa neljältä eri koulutusaloilta keväällä 2017. Yksi haastattelu tehtiin erityisopetuksen tukipalveluissa, jossa opetetaan oppilaita kaikilta koulutusaloilta tarpeen mukaan. Aineiston luokittelun avulla saatiin viisi aineistolähtöistä kategoriaa, jotka nousivat tutkittavien elämämaailmasta esiin vahvimmin. Synteesivaiheessa kategoriaita verrattiin ammattikasvatukseen tasoihin oppilaitoksessa eli strategiaan, opetussuunnitelmiin, opetukseen ja teoreettiseen kirjallisuuteen.

Teoreettisessa viitekehityksessä tuodaan esiin kestävästä kehityksen historiaa, kestävästä kehitykseen sitoutumisen tärkeys ja sen tulon osaksi ammattikasvatusta sekä globaalia ja kansallista koulutuspolitiikkaa. Tutkimuksen teoriaperusta nojautuu kestävästä kehitykseen ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikasvatukseen tasoihin oppilaitoksessa ja kansainvälisiin kestävästä kehityksen määritelmiin.

Tutkimuksen tuloksena saatiin selville, että opettajat ovat sitoutuneita ja motivoituneita opettamaan kestävästä kehitystä mutta sen ymmärtämisessä oli eroja eri koulutusaloilla. Oppilaitokselta puuttuu kestävästä kehityksen strategia mutta sillä on halu kehittää kestävästä kehitystä toiminnassaan. Opetussuunnitelmien sisällöissä oli suuria eroja kestävästä kehityksen opettamisen suhteen eri koulutusaloilla ja eniten sitä opetetaan luonnonvara- ja ympäristöalalla. Selkeimmin kestävä kehitys tulee esille läpäisyperiaatteena ammattiosaamisen näytöissä kaikilla koulutusaloilla painottuen kuitenkin taloudelliseen ja ekologiseen kestävästä kehitykseen. Haastattelujen perusteella koulutusleikkaukset ammatillisesta koulutuksesta ovat heikentäneet kestävästä kehityksen opetusta huomattavasti ja myös oppilaiden osaaminen on vähentynyt. Vastuu kestävästä kehityksen oppimisesta jää työpaikoille ja oppilaille. Opettajilla on suuri huoli ammatillisen koulutuksen heikkenemisestä, erityis-opiskelijoiden asemasta ja kestävästä kehityksen jäämisestä taka-alalle.

Avainsanat: Kestävä kehitys, ammatillinen opettaja, ammatillinen koulutus, ammattikasvatus, aineistolähtöinen sisällönanalyysi, strategia, opetussuunnitelma

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	TUTKIMUKSEN TAUSTAA JA SUHDE KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	4
1.2	HYPOTEESEIT ELI ESIOLETUKSET.....	7
2	KESTÄVÄ KEHITYS OSAKSI AMMATTIKASVATUSTA	8
2.1	KESTÄVÄN KEHITYKSEN HISTORIAA.....	8
2.2	KESTÄVÄ KEHITYKSEN TULO OSAKSI GLOBAALIA KOULUTUSPOLITIikkaa JA AMMATTIKASVATUSTA....	10
2.3	KESTÄVÄ KEHITYS AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA.....	13
2.3.1	<i>Ekologinen kestävä kehitys</i>	14
2.3.2	<i>Taloudellinen kestävä kehitys</i>	14
2.3.3	<i>Sosiaalinen kestävä kehitys</i>	15
2.3.4	<i>Kulttuurinen kestävä kehitys</i>	15
2.4	AMMATTIKASVATUKSESTA JA AMMATTIKASVATUKSEN TASOISTA OPPILAITOKSESSA.....	15
2.4.1	<i>Koulutuskeskus Salpauksen strategia 2016 – 2020</i>	17
2.4.2	<i>Opetussuunnitelmien perusta</i>	18
2.4.3	<i>Ammatillinen opettaja ja opetus</i>	19
2.5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA.....	22
3	KOULUTUSKESKUS SALPAUS	26
3.1	KESTÄVÄ KEHITYS KOULUTUSKESKUS SALPAUKSESSA.....	27
3.2	KESTÄVÄ KEHITYS KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN OPETUSSUUNNITELMISSA.....	29
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
4.1	TUTKIMUSONGELMA JA TEEMAHAASTATELURUNKO.....	31
4.2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA ONGELMA.....	32
4.3	METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT.....	33
4.4	MIKSI HAASTATELUT.....	35
4.5	AINEISTON HANKINTA JA SISÄLLÖNANALYYSI.....	37
4.6	TEEMOJEN RAKENTUMINEN JA MUUT AINEISTOT.....	38
4.7	ANALYYSIPERIAATTEET.....	39
4.8	LUOTETTAVUUS.....	40
5	ANALYYSIN TULOKSET	42
5.1	SITOUTUMINEN KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN KOULUTUSKESKUS SALPAUKSESSA.....	42
5.2	SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY JA SOSIAALINEN TUKI OPISKELIJOILLE.....	44
5.3	VASTUU KESTÄVÄN KEHITYKSEN OPPIMISESTA JÄÄ TYÖPAIKOILLE JA OPISKELIJOILLE.....	46
5.4	OPPILAIDEN VALMIUDET OPPIA KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ.....	46
5.5	OPETTAJIEN HUOLI AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HUONONTUMISESTA JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN JÄÄMISESTÄ TAKA-ALALLE.....	48
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7	POHDINTAA JA ARVIOINTIA AIHEESTA	54
7.1	MITÄ UUTTA LÖYTYIKÄÄN?.....	54
7.2	ARVIOINTIA TUTKIMUKSESTA.....	55
7.3	SUOSITUKSET JA JATKOTUTKIMUS.....	56
	LÄHDELUETTELO	58

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa ja suhde kestävään kehitykseen

Tässä pro gradu tutkielmassa tutkin teemahaastattelujen ja laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, miten kestävä kehitys toteutuu Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta, miten se näkyy eri koulutusalojen opetuksessa ja miten oppilaat omaksuvat kestävään kehitykseen liittyviä asioita opettajien mielestä. Haastattelujen avulla olen selvittänyt, mitä opettajilla on mielessä kestävästä kehityksestä ja mitä he itse ajattelevat siitä kesellä yhteiskunnallisia muutoksia, jossa ammatillisesta koulutuksesta leikataan pois paljon resursseja ja muutetaan koko systeemiä. Peilaan opettajien vastauksia opetussuunnitelmiin ja Koulutuskeskus Salpauksen strategiaan.

Tutkimusongelmaksi olen määritellyt, miten kestävä kehityksen periaatteet toteutuvat Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta, eli minkälaisena eri koulutusalojen opettajat näkevät kestävä kehityksen osana opetusta, oppimista ja oppilaitoksen strategiaa ja kulttuuria. Miten kestävä kehityksen opetus toteutuu Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien mielestä, miksi kestävä kehitys on tärkeää ja miksi siihen pitää sitoutua?

Tutkimukseni teemahaastattelurunko sisältää viisi tutkimuskysymys ryhmää, jotka ovat:

1. Minkälaisille arvoille ja asenteille oppilaitoksen toimintakulttuuri rakentuu.
2. Miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa.
3. Miten kestävä kehitystä edistetään muutosten keskellä.
4. Miten oppilaat omaksuvat kestävä kehityksen periaatteita.
5. Arviointia kestävä kehityksen toteutumisesta.

Kestävä elämäntavan oppiminen on tärkeää tulevaisuuden ammattilaisille samoin kuin ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen torjunta eri ammattialojen näkökulmasta. Kestävä kehitys voidaan nähdä merkittävänä osana ammattikasvatusta ja ammattipedagogiikkaa ammatillisissa oppilaitoksissa koska koulutus tähtää tulevaisuuteen. (Helakorpi 2008). Esimerkiksi sähkömiesten pitää osata asentaa erilaisia aurinkosähköjärjestelmiä ja tuulivoimaloita. Autokorjaamossa pitää pystyä korjaamaan erilaisia hybridi-, sähkö- ja kaasuautoja. Ympäristöystävällinen teknologia

kehittyy juuri tällä hetkellä huimaa vauhtia ympäri maailmaa esimerkiksi aurinkoenergian käyttö. Kestävän elämäntavan oppiminen liittyy tiiviisti ilmastonmuutoksen torjuntaan, kuluttamiseen, kehityspolitiikkaan, ihmisoikeuksiin, monikulttuurisuuteen ja rauhan edistämiseen ja konfliktien ehkäisyyn. Kestävyyssajattelun lähtökohtina voidaan pitää kehityksen kriteerejä ja ihmistä osana ekosysteemejä.

Kestävän kehityksen globaalit strategiat liittyvät tiiviisti kansainväliseen politiikkaan ja yhdessä sovittuihin tavoitteisiin. Kansainvälinen ilmastopöytäkirja solmittiin Pariisissa 2015 ja sen tavoitteena on pysäyttää ilmaston lämpeneminen +2 asteeseen vuoteen 2100 mennessä. Kokonaisvaltainen kestävyysajattelu pyrkii säilyttämään maapallon elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.

Kestävä kehitys on osa Suomalaista koulutuspolitiikka ja siitä on olemassa paljon tietoa esimerkiksi opetushallituksen, opetusministeriön ja YK:n sivuilla. Se löytyy useista kansainvälisistä ympäristösopimuksista ja hallitusohjelmista. Se on osana kaikissa suomalaisissa opetussuunnitelmissa ja nykyään perusopetuksen opetussuunnitelmassa puhutaan ilmasto kasvatuksesta, kun taas ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmissa puhutaan kestävästä kehityksestä. Muita rinnakkaistermejä ovat ympäristökasvatus, kestävä kehityksen kasvatus ja globaalikasvatus.

Haluan tutkia tätä aihetta koska se on elintärkeä ihmiskunnalle ja koko planeetalle. Ihmisten määrä maapallolla on noussut 7,5 miljardiin vuonna 2017 kun se oli vielä vuonna 1920 kaksi miljardia, eli maapallon väkiluku on yli kolminkertaistunut hyvin nopeasti. Ihmisiä on käsittämätön määrä maapallolla ja me kulutamme luonnon varoja koko ajan yhä enemmän ja enemmän. Jos ihmiskunta ei sitoudu toteuttamaan kestävä kehitystä elintavoissaan, niin seurauksena on rajojen ylittyminen ja sen seurauksena romahdus, jonka seuraukset ovat maailmanlaajuisia ja tuhoisia. Tähän muutokseen tarvitaan konkreettisten tekojen lisäksi kansalaiskasvatusta, koulutusta ja sivistystä.

Kestämättömän kehityksen seurauksena maailman tila heikkenee vuosi vuodelta, yhä pahemmaksi ja pahemmaksi; biodiversiteetti köyhtyy, aavikot kasvattavat alaa kuivuuden myötä, eroosio vie maaperän mennessään esimerkiksi avohakkuiden jäljiltä, meret happamoituvat saastumisen seurauksena, juomavesivarat eivät riitä kaikille, miljoonia ihmisiä kuolee aliravitsemukseen ja kärsii kuivuudesta, viljan hinta nousee kuivuuden tuhattua satoja, tarttuvat taudit lisääntyvät, maaperä pilaantuu monin paikoin, arktinen ikirouta sulaa ja vapauttaa metaania ilmakehään, vesistöt rehevöityvät ja saastuvat. (Singer 2013. 11-17.)

Hakukone Google scholar näyttää sustainable development hakusanoilla lähes kolme miljoonaa osun internetistä. Kestävä kehitys on käsitteenä paljon käytetty, hyvin vaikeaselkoinen, laaja ja monimerkityksinen. Sen avulla voidaan hämätä ihmisiä poliittisessa kielenkäytössä tai

markkinoinnissa, puhumalla esimerkiksi kestävästä metsänhoidosta, joka ei ota kuitenkaan huomioon luonnon monimuotoisuutta vaan huomioi ainoastaan metsän hiilinieluna. Markkinoinnissa ja brändäyksessä voidaan korostaa ympäristömyönteisyyttä puhumalla ekotehokkuudesta, ilmastonmuutoksesta, vihreydestä ja kestävydestä lähes minkä tuotteen kohdalla tahansa. Räikeimpiä esimerkkejä tästä on ollut autoteollisuudessa paljastuneet päästöhuijaukset, öljyteollisuuden ilmastokeptisyys tai biodieselin valmistus öljypalmuplantaaseilla, joiden alta maailman monimuotoisin sademetsä on tuhottu. Globaali jatkuva talouskasvu johtaa vääjäämättä kestävämmään kehitykseen ja maailman tuhoutumiseen koska, luonto ei pysty korjaamaan ihmisten aiheuttamia muutoksia biosfäärissä. Aitoon kestäväan kehitykseen siirtyminen tarvitsee viisasta kansainvälistä politiikkaa, realismia ja rakkautta maailmaa kohtaan. (Engelman 2013, 19-31; Macy 2009; Meadows, Randers & Meadows 2005, 281-284). Reijo Wilenius (2015, 109-117) puhuu tulevaisuuskirjassaan siirtymisestä älykkyyden aikakauteen, joka tarkoittaa siirtymistä sosiaaliseen ja vastuulliseen tietoisuuteen koko maailmasta. Tähän tarvitaan korkeaa moraalialia, demokratiaa ja uusia älykkäitä ratkaisuja energiantuotannossa ja teollisuudessa. Kestävän kehityksen idean ongelmana on myös se, että se on liikaa ihmiskeskeinen, eikä se ota huomioon maapalloa kokonaisuena elävänä vuorovaikutteisena systeeminä. Ihmisolennoilta puuttuu kyky ottaa muut systeemin osat huomioon toiminnassaan. Näitä muita osia ovat eläinkunta ja kasvikunta, jotka ovat jo nyt vakavasti uhattuna tehotuotannon ja eläinlajien massasukupuuton osalta.

Kestävän kehityksen tavoitteet ammatillisessa koulutuksessa perustuvat ekologisiin, taloudellisiin sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin kestäväan kehityksen periaatteisiin, jotka niveltvät opetukseen, ammattiosaamisen näyttöihin ja elinikäisen oppimisen avaintaitoihin tiiviisti. Pääpaino opetuksessa on se, että opiskelija osaisi toimia koulussa ja työpaikoilla kestäväan kehityksen periaatteiden mukaisesti. Hänen tulisi ymmärtää esimerkiksi, mikä merkitys kierrätyksellä on teollisuudelle ja hän oppii noudattamaan kestäväan kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia, joista on sovittu kansainvälisissä sopimuksissa.

Kansainvälisessä ja kansallisessa koulutuspolitiikassa kestäväan kehityksen kasvatuksen ja opetuksen päämääränä on valistaa ihmisiä toimimaan siten, että hyvät elämisen mahdollisuudet säilyvät myös tuleville sukupolville. Moni ammattiin opiskeleva nuori ja aikuinen ymmärtää tämän ja haluaa, että tulevaisuudessakin olisi hyvä elää. Kestävän kehityksen kasvatusta on osa koulutuspolitiikkaa ja globaalikasvatusta ja YK oli julistanut vuodet 2005 – 2014 kestäväan kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmeneksi. (Kärppä, Laurila & Lundgren 2010). Vuonna 2015 YK:n yleiskokouksessa hyväksyttiin uusi tavoiteohjelma, eli agenda 2030 joka astui voimaan 2016 ja se sisältää kestäväan kehityksen 17 tarkennettua universaalialia tavoitetta, joilla on 169 alakohtaa. (UN 2015).

1.2 Hypoteesit eli esioletukset

Vahvana esioletuksena tälle tutkimukselle tutkijalla oli se, että kestävä kehitys kuului Koulutuskeskus Salpauksen strategiaan ja opetussuunnitelmiin ja että opettajilla olisi laaja tietämys kestävä kehityksen sisällöistä; ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävästä kehityksestä. Oletin myös, että koska kansainvälinen ilmastopöytäsohutus sopimus solmittiin Pariisissa 2015 niin se vaikuttaisi myös oppilaitosten strategioihin suoraan. Kestävä kehitys on ollut opetussuunnitelmissa jo pitkään ja 2010 luvun alussa Koulutuskeskus Salpauksella oli erillinen kestävä kehityksen strategia ja jo 1990 luvulla Lahden Käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen oppilaat joutuivat ottamaan huomioon ekologisuuden ja taloudellisuuden päättötöidensä toteutuksessa ja raportoinnissa. Myöhemmin 2000 luvulla oppilaitos muuttui Koulutuskeskus Salpaukseksi.

2 KESTÄVÄ KEHITYS OSAKSI AMMATTIKASVATUSTA

2.1 Kestävän kehityksen historiaa

Teollisen vallankumouksen alettua 1700 luvun loppupuolella ihmiset olivat erittäin kiinnostuneita tehokkuudesta ja koneista tehtaineen, eikä silloin maapallon tai ympäristön tilaa ajateltu kovin paljoa. Ihmisiä oli tuolloin maapallolla noin yksi miljardi ja ihmiskunta oli innoissaan uusista keksinnöistä ja koneista, joilla helpotettiin työntekoa teollisuudessa ja maataloudessa. Uusia tehtaita rakennettaessa ei ajateltu luontoa eikä tulevaisuutta. Vasta 1960 - 70 luvuilla havahduttiin ympäristöasioihin, koska luonto alkoi saastua ja muun muassa monet joet muuttuivat kuolleiksi avoviemäreiksi ympäri maailmaa. Samalla ruvettiin miettimään ympäristöasioiden opettamista kouluissa kansainvälisesti ja kestävä kehitys tuli osaksi opetussuunnitelmia pikkuhiljaa kaikilla aloilla ja myös ammattikasvatukseen.

Nykyäänkin monet yritykset keskittyvät tuotannon lisäämiseen ja taloudelliseen kasvuun seurauksista piittaamatta. Uusia innostuksen kohteita ovat digitalisaatio ja globalisaatio. Myös Rooman klubi painotti raportissaan kasvun rajoista vuonna 1972, kuinka väestönkasvu ja luonnonvarojen käyttö liittyvät toisiinsa. Tiedemiesten raportit herättivät kansakunnat pohtimaan ympäristökysymyksiä kansainvälisesti. (Salaspuro 2013, 22–23).

Tukholmassa järjestettiin YK:n ympäristökonferenssi vuonna 1972 ja siellä luotiin pohja kansainväliselle ympäristökasvatusohjelmalle, jonka pohjalta myös kestävä kehityksen kasvatus on rakentunut. (Salonen 2010, 23.) Vuonna 1977 Tbilisissä pidettiin ympäristökonferenssi, jossa tehtiin tavoitejulistus ympäristökasvatustyölle maailmanlaajuisesti.

”Ympäristökasvatuksella tarkoitetaan kaikilla koulutusasteilla tapahtuvaa elinikäistä oppimisprosessia, jossa ihmiset tulevat tietoisiksi ympäristöstä ja ympäristökysymyksistä ja myös omista rooleistaan ympäristön hoitajina ja säilyttäjinä”. (Wolff 2004, 18–20).

Pitäisikö ihmisten tulla myös tietoisiksi ympäristöä tuhoavasta toiminnastaan ja sen seurauksista ja ruvettava pelastamaan maailmaa?

YK:n yleiskokous antoi ympäristön ja kehityksen maailmankomissiolle tehtäväksi laatia maailmanlaajuisen ympäristöstrategian, pitkälle tulevaisuuteen asti vuonna 1983 yli kolmekymmentä vuotta sitten, ja tämä strategia on yhä ajankohtainen. Komission raportti Yhteinen tulevaisuutemme ilmestyi vuonna 1987, ja siinä esitettiin kestävän kehityksen ideana se, että tulevilta sukupolvilta ei saa viedä mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan. Kehityksen pitäisi olla niin kestävä ja järkevä ettei nykyhetken tarvetyydytys tuhoa tätä mahdollisuutta. Erityisesti maailman köyhimpien ihmisten perustarpeet pitäisi asettaa etusijalle, jolloin mahdollisuus paremmasta elämästä toteutuisi. Toinen tärkeä asia olisi ymmärtää kasvun rajat, joka tarkoittaa sitä, että nykyteknologia ja nykyiset yhteiskuntajärjestelmät asettavat rajoituksia luonnon kyvylle tyydyttää ihmisten tarpeita. Kestävä kehitys ei saa vaarantaa maapallon elämää ylläpitäviä järjestelmiä ja niiden elinkykyä. Tuhoutuminen ei ole vääjäämätöntä, vaan esimerkiksi teknologista kehitystä voitaisiin ohjalla samoin kuin väestönkasvua. (Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti 1988.)

Kestävä kehitys on muutossarja, jolla pyritään vaikuttamaan mm. luonnonvarojen hyödyntämiseen, talouselämään ja teknologiseen kehitykseen siten, että ihmisten tarpeet voidaan tyydyttää tulevaisuudessakin. Raportissa puhutaan pakollisista toimenpiteistä, joihin pitäisi pyrkiä ympäristö- ja kehityspolitiikan avulla. Näitä toimenpiteitä ovat kasvun elvyttäminen ja sen laadun muuttaminen, työpaikkojen, ruoan, energian, veden ja riittävän hygienian takaaminen. Väestönkasvun pysäyttäminen kestävälle tasolle sekä luonnonvarojen suojeleminen ja kehitys siten, että vaarat saadaan hallintaan teknologiselta kehitykseltä ja teknologiaa on muutettava ympäristöystävällisemmäksi. Päätöksenteossa ympäristö- ja talousnäkökohdat on sovitettava yhteen. Raportissa komissio näki ongelmia siinä, että kansainvälinen yhteistyö heikentyy mutta jos ekologista rappiota ei pystytä pysäyttämään niin silloin köyhyys lisääntyy ja luonnonvarat vähenevät vähenemistään. Komission puheenjohtajana toimi Gro Harlem Brundtland ja siksi raporttia on myöhemmin alettu kutsua Brundtlandin komission raportiksi. (Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti 1988, 5-72.)

Donella Meadows, Jorgen Randers ja Dennis Meadows ovat olleet kirjoittamassa kolmea kirjaa maapallon kasvun rajoista 1972, 1992 ja 2005. He kritisoivat kansainvälistä yhteisöä siitä, että esimerkiksi kestävän kehityksen huippukokouksessa Johannesburgissa vuonna 2002 saatiin hyvin vähän aikaan. He painottavat uusimmassa kirjassaan, sitä tosiasiaa, että ihmiskunnan ekologinen jalanjälki on ylittänyt maapallon kantokyvyn rajat jo 1980 luvulta lähtien. Rajojen ylityksestä johtuvaa tuhoa ja kärsimystä voi lievittää vain viisaalla politiikalla.

”Romahdus on vastassa hyvin äkillisesti, ja se on pitkälti yllätys. Kun romahdusta on kestänyt muutaman vuoden, käy yhä selvemmäksi, että tilanne ennen sitä oli täysin kestävä.” (Meadows, Randers & Meadows 2005, 9–22.)

Kestävää kehitystä voi määritellä usealla eri tavalla. Kestävän yhteiskunnan pitäisi yksinkertaisesti ajateltuna kestää sukupolvelta toiselle ja täyttää ekonomisti Herman Dalyn (1990) kolme ehtoa. Ensimmäiseksi luonnonvarojen täytyy uusiutua nopeammin kuin niitä käytetään ja käyttö ei saa ylittää niiden uusiutumisenopeutta. Toiseksi uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö ei saa ylittää vauhtia, jolla kehitetään kestäviä uusiutuvia korvikkeita ja kolmanneksi saasteita ei saa syntyä niin paljon, ettei ympäristö ehdi niitä käsitellä. (Mt. 54.)

2.2 Kestävä kehityksen tulo osaksi globaalia koulutuspolitiikkaa ja ammattikasvatusta

Kestävän kehityksen idea esiteltiin siis jo 1987 YK:n Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportissa Yhteinen tulevaisuutemme. Tämä raportti toimi pohjana vuonna 1992 järjestetyssä YK:n ympäristö ja kehityskonferenssissa Rio de Janeirossa, jossa hyväksyttiin Agenda 21 -toimintaohjelma. Tuolloin sovittiin kansainvälisistä tavoitteista kestävä kehityksen edistämisestä ja vahvistettiin Brundtlandin komission määritelmä.

Kestävä kehitys on kehitystä, joka mahdollistaa nykyhetken tarpeiden tyydyttämisen viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. (Melén-Paaso 2008.)

Tätä määritelmää siteerataan liturgiamaisesti vielä tänä päivänäkin useissa yhteyksissä kestävästä kehityksestä kirjoitettaessa ja puhuttaessa.

Vuonna 1993 perustettiin Suomen kestävä kehityksen toimikunta miettimään toimenpiteitä Suomessa ja kansainvälisessä yhteistyössä Agenda 21 -toimintaohjelman pohjalta. Ohjelmassa kestävä kehitys määritellään yhteiskunnalliseksi muutokseksi, joka tapahtuu paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti ohjauksen avulla. Se turvaa hyvät elämisen mahdollisuudet tuleville ja nykyisille sukupolville. Kestävän kehityksen osa alueita ovat: ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Kestävän kehityksen toteuttamiseksi eivät kansainvälinen yhteistyö ja valtiiovallan toimenpiteet yksin riitä vaan yhteiskuntien kaikkien sektoreiden panos on tärkeää. Myös jokaisella kansalaisella on vastuu kestävä kehityksen toteutumisesta. (Suomen kestävä kehityksen toimikunta 1995, 6–10.)

Vuonna 2006 julkaistiin Suomen kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen toimintalinjaukset YK:n ja sen jäsenvaltioiden tavoitteiden mukaisesti. Vuosikymmen 2005–2014 oli julistettu YK:n toimesta kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmeneksi. Tavoitteiden oli tarkoitus kattaa koko koulutusjärjestelmä ja kestävyuden näkökulma oli sisällytettävä kaikkeen toimintaan. Ilman sitoutumista kestävä kehityksen ekologinen, taloudellinen ja sosiaaliskulttuurinen päämäärä ei toteudu. Tähän tarvitaan ohjausta eri instituutioiden tasoilla. Henkilökuntaa on koulutettava, levitettävä tietoa, kehitetään opetusmenetelmiä ja materiaaleja, verkostoidutaan, lisätään yhteistyötä, luodaan vaikuttamismahdollisuuksia, lisätään tutkimusta ja jatkokoulutusmahdollisuuksia sekä edistetään kestävästä kehitystä tukevia innovaatioita. (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6.)

Kestävä kehityksen konferenssissa Riossa kesällä 2012 hyväksyttiin ”The Future We Want” asiakirja, jonka avainviesti on se, että köyhyyttä, nälkähätää, ilmastonmuutosta ja ympäristöongelmia on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti ja globaalisti. Luonnon kunnioittaminen ja ekosysteemien toimintakyvyn säilyttäminen turvaavat hyvinvoinnin tulevaisuudessa. Vihreän talouden avulla mm. ympäristön tila kohenee, mutta jos maapallon kantokyvyn rajoja ei kunnioiteta niin silloin elämän edellytykset kaventuvat ja heikkenevät suurelta osalta maapallon väestöä. Ympäristömuutokset voivat olla ennalta arvaamattomia ja nopeita, jos kriittisiä kynnsarvoja ylitetään. Kriittisimpiä kynnsarvoja jotka on jo ylitetty tutkijoiden mukaan, ovat ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden häviäminen, fosforin ja typen kiertokulku. Haitallisten globaalimuutosten eteneminen on estettävä kansainvälisin toimin ja sopimuksin, koska kynnsarvojen ylittämisen jälkeen ekosysteemien palautuminen on erittäin hidasta tai mahdotonta. Rion päätösten pohjalta Suomi on laatinut oman kestävä kehityksen sitoumusasiakirjan: Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus. (UN 2012.)

YK:n yleiskokouksessa 2015 hyväksyttiin kaikkia maita koskeva uusi universaali koulutusagenda vuoteen 2030 asti. Kestävälle kehitykselle luotiin 17 tavoitetta. Tämä agenda on kunnianhimoinen ja sen tarkoituksena on taata inklusiivinen ja yhdenvertainen laadukas koulutus ja elinikäisen oppimisen mahdollisuus kaikille asteille päiväkodista yliopistoihin ja myös ammattikasvatukseen. Nämä tavoitteet ovat:

- 1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.*
- 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävä maataloutta.*
- 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.*

4. *Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.*
5. *Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.*
6. *Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.*
7. *Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.*
8. *Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säädyllisiä työpaikkoja.*
9. *Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.*
10. *Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.*
11. *Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.*
12. *Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.*
13. *Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.*
14. *Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.*
15. *Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.*
16. *Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.*
17. *Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.*

(Suomen YK liitto 2015.)

Kestäväen kehityksen ideologia on tullut osaksi ammattikasvatusta edellisten kansainvälisten päätösten seurauksena, ensin ympäristökasvatuksena 1970 luvulla ja kestäväen kehityksen kasvatuksena 1990 luvulta lähtien. Kyse on nuorten ja aikuisten ammatillisesta kasvusta ja sivistyksestä kohti vastuullista ja viisasta ammatillisuutta, joka ottaa ympäristön kokonaisuudessaan huomioon. (Helakorpi 2008). Ilmastonmuutosta ei voida torjua eikä siihen varautua edellä mainittujen asiakirjojen ja tavoitteiden pohjalta, jos niihin ei sitouduta konkreettisesti käytännön tasolla, paikallisesti, maailmanlaajuisesti koulutuspolitiikan avulla myös ammatillisessa koulutuksessa. Tulevaisuudessa agenda 2030 tulee vaikuttamaan kaikkien oppilaitosten opetussuunnitelmiin.

2.3 Kestävä kehitys ammatillisessa koulutuksessa

Kestävän kehityksen neljä ulottuvuutta otettiin käyttöön laajasti ammatilliseen koulutukseen Suomen kestävän kehityksen toimikunnan ja opetusministeriön toimesta 1990 luvun lopulla. Tavoitteena oli tuolloin, että kaikissa Suomen oppilaitoksissa ja kouluissa olisi oma kestävän kehityksen strategia vuonna 2010. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen OKKA säätiö antaa kestävän kehityksen sertifikaatteja ammattikoulujen eri koulutusaloille kestävän kehityksen ulottuvuuksien toteutumisen perusteella. Kestävän kehityksen kriteerit ammatillisessa koulutuksessa perustuvat laadunhallintasuositukseen ja ajatukseen jatkuvasta toiminnan parantamisesta suunnittelussa, arvioinnissa, toteutuksessa ja kehittämisessä (Laininen 2009.) Myös kansallisen koulutuksen arviointikeskus KARVI on antanut ammatillisille oppilaitoksille arviointeja kestävän kehityksen opetuksen ja oppimistulosten toteutumisesta vuonna 2016, siitä miten kestävän kehityksen tavoitteet on saavutettu ammatillisessa peruskoulutuksessa. Eri koulutusaloilla kestävä kehitys nähdään tärkeänä osana ammattitaitoa, ammatillista osaamista ja elinikäistä oppimista eikä selkeää eroa näiden asioiden välillä ole olemassa. Joissain tutkinnoissa kestävä kehitys näkyy selkeästi arvioinnin kohteissa, vaikkei sitä käytetä käsitteenä. (Räkköläinen 2017, 29.)

Kestävä kehitys on kokonaisuus, jolla on erilaisia ulottuvuuksia, jotka nivoutuvat toisiinsa eikä niitä saisi irrottaa toisistaan. Kestävä kehitys tarkoittaa vastuullista kehitystä, joka on ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää sukupolvelta toiselle. Se on kehitystä, joka ottaa huomioon niin paikallisen kuin maailmanlaajuisenkin vastuun monimuotoisesta luonnosta ja elämästä. Kestävä talous ottaa huomioon luonnon uusiutumiskyvyn ja huolehtii siitä kierrättämällä kaikki jätteet, ottaen mallia luonnosta ja tuottaa energian uusiutuvilla luonnonvaroilla. Kehityksen seurauksena tulevia haittoja ja hyötyjä tulee jakaa kaikkien yhteiskuntien, ihmisyyhteisöjen ja ihmisten kesken siten, että ihmisarvoinen elämä toteutuu globaalisti. (Salonen 2010, 31-36.)

Kestävän kehityksen ulottuvuuksien tarkoituksena on säilyttää ja parantaa ihmisten elämismahdollisuudet hyvinä myös tulevaisuudessa siten että maapallon biosfääri eli elämän kehä säilyy elinkelpoisena sukupolvelta toiselle. Eläksemme tarvitsemme happea, puhdasta vettä ja ravintoa, joita biosfääri tuottaa jatkuvasti. Ihmisten toiminta uhkaa vakavasti maapallon elämänkehää ja siksi ihmiskunnan on tärkeä oppia elämään sillä tavalla, että ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys toteutuvat kaikessa toiminnassa. Salonen (2010, 252.) puhuu planetaarisesta kokonaisvastuusta ja siihen kasvamisesta keskeisenä kestävän kehityksen haasteena. Hän nostaa ihmisten yhteisöllisyyden voiman merkittäväksi eettistä huolenpitoa lisääväksi tekijäksi. Kestävän kehityksen omaksumiseksi ammatilliseen koulutukseen tarvitaan jatkuvaa sivistystä, moraalialia, systemiajattelua ja kokonaisvaltaista kestävän kehityksen kasvatusta ja koulutusta.

Kestävän kehityksen arvopohja perustuu kokonaisvaltaiseen elämän kunnioittamiseen yli sukupolvien, taloudelliseen kohtuullisuuteen, terveydestä ja henkisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen, maailmanlaajuiseen oikeudenmukaisuusajatteluun ja sellaiseen suvaitsevaisuuteen, joka mahdollistaa ihmisten yhdenvertaisen kohtelun. Näihin arvoihin liittyvät myös ajatukset demokratiasta moniarvoisessa ja monikulttuurisessa maailmassa. (Laininen, Manninen & Tenhunen, 2006.)

2.3.1 Ekologinen kestävä kehitys

Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä luonnon- ja ympäristönsuojelun avulla siten, että ihmisten toiminta ei ylittäisi maapallon kantokykyä ja sitä, että luontoa ja luontoarvoja kunnioitettaisiin. Ekologisuuteen pyritään estämällä ympäristön tilan heikkeneminen vähentämällä haitallisia päästöjä sekä tekemällä ympäristöystävällisiä hankintoja, jotka säästävät materiaaleja, energiaa ja vettä. Tähän voidaan pyrkiä myös jätteiden lajittelulla, kierrätyksellä ja uusiokäytöllä. Se tarkoittaa myös energian säästämistä, päästöjen vähentämistä ja turvallisuutta vaarallisten aineiden käsittelyssä. Ekologinen kestävä kehitys saavutetaan muuttamalla kulutustottumuksia, arvostuksia ja elintapoja ympäristöystävällisiksi ja ottamalla käyttöön yhä enemmän uusiutuvia energialähteitä. (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006.)

2.3.2 Taloudellinen kestävä kehitys

Taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa taasen sitä, että se lepää ekologisesti kestävällä pohjalla ja ottaa myös sosiaalisen kestävä kehityksen huomioon. Tavoitteena on se, että teollinen tuotanto rasittaa luontoa mahdollisimman vähän ja, se ottaa myös globaalitalouden huomioon. Taloudellinen kestävä kehitys huomioi myös tulevaisuuden haasteet kuten väestön ikääntymisen ja ilmastonmuutoksen globaalit vaikutukset. Kaikkea materiaalia käytetään ekologisesti, taloudellisesti ja säästävästi laatukriteereitä noudattaen elinkaariajattelua unohtamatta. Myös kaikki jätteet lajitellaan ja uudelleen käytetään mahdollisimman tarkasti ja tehokkaasti. Tämä voi toteutua oppilaitoksissa kuluttajakasvatuksen avulla, joka lisää opiskelijoiden ympäristötietoutta ja vaikuttaa heidän kulutustottumuksiinsa. Ympäristöystävällistä energiantuotantoa voidaan ohjailta ja tukea valtion toimesta ja verotuksen avulla voidaan myös vaikuttaa ympäristöhaittojen pienemiseen lisäämällä ympäristö- ja terveystuotteiden hintoihin. (Laininen ym. 2006.)

2.3.3 Sosiaalinen kestävä kehitys

Sosiaalisen kestävä kehityksen tavoitteena on luoda ihmisille tasavertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, päätöksentekoon, perusoikeuksiin ja elämän perusedellytyksiin. Sosiaalisen kestävyuden globaaleja haasteita ovat muun muassa väestönkasvu, pakolaisuus, köyhyys, koulutuksen järjestäminen, tasa-arvo, terveydenhuolto ja ruoka. Kansallisella tasolla haasteita ovat esimerkiksi väestön ikääntyminen, väestöryhmien eriarvoisuus, työttömyys ja syrjäytyminen. Yksilö ja oppilaitostasolla kasvatuksella ja koulutuksella luodaan ymmärrys oman toiminnan vaikutusten ymmärtämiselle liittyen esimerkiksi omaan ja työyhteisön hyvinvointiin, työturvallisuuteen, toisten kunnioittamiseen sekä suvaitsemiseen. Koulutuksen ja kasvatuksen avulla väestön oppimismahdollisuuksia voidaan lisätä siten, että kyky kohdata muutoksia kasvaa ja kansalaisten mahdollisuudet osallistua kestävä kehitystä edistävään toimintaan lisääntyy. Sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa myös yksilön kestävä elämäntapaa, elämäntähtäystä, vastuunottoa ja sen ymmärtämistä, että omilla valinnoilla ja teoilla on seurauksia jotka vaikuttavat ympäristöön. (Laininen ym. 2006.) Ilmastonmuutoksen seurauksena sosiaaliset ongelmat pahenevat pakolaisuuden, sotien ja kuivuuden takia ympäri maailmaa.

2.3.4 Kulttuurinen kestävä kehitys

Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa valmiuksia ymmärtää monikulttuurisuutta maailmassa, jossa tarvitaan hyviä yhteistyö ja vuorovaikutustaitoja, tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta, eri kulttuureista tulevien ihmisten ja uskontojen kesken. Se tarkoittaa myös sitä, että arvostaa ja ymmärtää omaa kansallista kulttuuria, arvoja, tapoja ja perinteitä mutta on samalla valmis ymmärtämään kulttuurihistoriaa, taiteita ja erilaisia vähemmistöryhmiä sekä muita kulttuureja esimerkiksi monikulttuurisessa ja moniarvoisessa työyhteisössä. (Laininen ym. 2006.)

2.4 *Ammattikasvatuksesta ja ammattikasvatuksen tasoista oppilaitoksessa*

Koulutuskeskus Salpauksessa ammattikasvatuksen tasot ovat oppilaitoksen strategiassa, opetus suunnitelmissa ja niiden perusteissa sekä opetuksessa, jota toteuttavat ammatilliset opettajat ammattikasvattajina eri koulutusaloilla.

Nykyaikainen ammattikasvatus tarkastelee ammatillisuutta myös kestävä kehityksen problematiikasta käsin, jolloin se on osa luonnon, yksilön, työyhteisöjen ja yhteiskunnan kehitystä. Ammattikasvatuksessa on kysymys nuoren ja aikuisen kasvusta ammattiin niin kouluissa, kuin myös

työpaikoilla. Kasvu ammattiin voidaan nähdä myös elinikäisenä ammatillisena kasvuprosessina, joka johtaa ammattisivistykseen, viisauteen ja asiantuntijuuteen. Nykyään kasvatusta tähtää tulevaisuuteen, johon globalisaatio vaikuttaa siten, että yhteiskunnalliset ja työelämän muutokset vaikuttavat suoraan koulutusten sisältöihin ja toimintatapoihin. Tällä hetkellä tuntuu, että taloudellinen ajattelu on ottanut etusijan myös koulutuspolitiikassa mutta asioita ei pidä katsoa yhden tieteen näkökulmasta vaan monitieteellisesti. Kasvatustiedettä, psykologiaa ja sosiologiaa ei saa unohtaa kansantaloustieteen eikä kauppa- ja hallintotieteiden rinnalta ja pitää muistaa, että myös ravitsemustieteet, hoitotiede, teknologia ja sosiaalitieteet ovat olemassa. Ammattikasvatusta pitäisi nähdä vuorovaikutteisena kokonaisuutena siten, että yksilön tarpeet eivät unohdu yhteiskunnan, työelämän tai markkinatalouden tarpeiden alle. Globaalissa maailmassa ilmastonmuutoksen torjuminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti on haastava kasvuprosessi myös ammattikasvatukselle. (Helakorpi 2008, 11 – 16.)

Juuri tällä hetkellä ammattikasvatuksen haasteena on työelämän muutos, joka koskee erilaisia koulutuksia, työpaikkojen lukumäärää, työn vaatimuksia ja työn laatua. Ihmiskunta on suurten haasteiden edessä, joista suurin on ihmisten aiheuttaman ilmastonmuutoksen torjunta oppimalla elämään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Muita haasteita ovat automatisaatio, digitalisaatio ja globalisaatio. (Nokelainen 2006.)

Ammattikasvatusta on ammattiin kasvattamista ja ammatillisesta kasvusta. Nämä molemmat seikat nivoutuvat yksilön elinikäiseen oppimiseen ja kehitykseen ammatillisten opintojen aikana, jolloin erityisesti nuoret etsivät omaa identiteettiään ja vastausta kysymykseen mikä minusta tulee isona? Ammattikoululaisista puhuttaessa ei saa unohtaa kehityspsykologisia haasteita erityisesti puhuttaessa alaikäisistä nuorista, jotka ovat tulleet ammatilliseen koulutukseen suoraan peruskoulusta ja nuorimmat heistä ovat vain 16 vuotiaita. Nuorten kehitystehtävänä tässä puberteetti-iässä on itsenäistyminen, sosiaalisten suhteiden luominen, sukupuoli-identiteetin saavuttaminen ja itsetunnon vakiintuminen. Tämä kaikki tapahtuu usein hapuillen, kokeillen ja etsien. Nuorten identiteetti kehittyy pikkuhiljaa ja nuoruusikä päättyy vasta noin 25 vuotiaana. Tässä kehitysvaiheessa myös nuorten maailmankatsomus ja ammatti identiteetti kehittyvät. (Kroger 2007, 59-84.) Erityisesti nuorten ammatilliselle kasvulle pitäisi olla paikka, aikaa ja tilaa, jotta heidän ammatillinen identiteettinsä pääsisi kasvamaan ja kehittymään. (Heikkinen 2001, 10-15).

Ammattikasvatusta samoin kuin koko elämä on jatkuvien muutosten kourissa, siten että kaikki muuttuu jatkuvasti ja mikään ei ole varmaa paitsi se, että kaikki muuttuu. Tämän takia koulutusta ja osaamista tulee kehittää jatkuvasti uusien innovaatioiden ja teknologian mukaisiksi kestävää kehitystä unohtamatta. Asioita pitää ajatella laajasta perspektiivistä käsin historiallisesti, filosofisesti ja psykologisesti eikä ainoastaan taloudellisesti. (Tuominen & Wihersaari, 2015.) Uusliberalistisen

koulutuspolitiikan myötä vastuuta ammattikasvatuksesta ollaan siirtämässä pois oppilaitoksista työnantajille ja itseohjautuville opiskelijoille.

2.4.1 Koulutuskeskus Salpauksen strategia 2016 – 2020

Koulutuskeskus Salpauksen strategiana vuosille 2016 – 2020 oli pyrkiä aktiivisesti lisäämään yhteistyötä työelämän kanssa ja vahvistaa, jo olemassa olevia yhteistyöverkostoja sekä luoda koko ajan uusia. Oppilaitoksen vision päätavoitteena oli rakentaa oppilaitoksesta opiskelijoiden ja työelämän kohtaamispaikka vahvistamalla erilaisia verkostoja työelämän kanssa. Strategiseen kehitysohjelmaan kuului myös muutosten toteuttaminen suhteessa oppilaitoksen pedagogiikkaan ja oppimiskäytäntöihin hallituksen tulevan ammatillisen koulutuksen reformin myötä vuonna 2018. Koulutuskeskus Salpauksen toisena strategisena visiona oli luoda ja rakentaa yhteisöllinen toimintakulttuuri, jolloin opiskelijoiden osallistumista pyrittiin lisäämään vahvistamalla eri koulutusalojen ja ammattiryhmien välistä yhteistyötä samalla kun johtamista ja lähiesimiestyötä pyrittiin vahvistamaan. Toisaalta pyrittiin vastaamaan opiskelijoiden odotuksiin ja tarpeisiin mutta myös vastaamaan työelämän tarpeisiin. Salpauksen arvot; oppimisen rohkeus, tekemisen ilo ja reilu asenne muodostivat pohjan Salpauksen koko toiminnalle. Oppilaitoksen perustehtävänä oli tuottaa uudistavaa osaamista työhön ja yrittäjyyteen. (Salpaus 2016, 19.)

Kehittämistoiminnan avulla opiskelijoita autettiin löytämään mahdollisimman yksilöllisiä ja joustavia opintopolkuja, jotka mahdollistivat oppimisen. Tämä tapahtui tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa siten, että monipuolinen oppiminen erilaisissa ympäristöissä mahdollistuisi. Opettajan ensisijaisena tehtävä oli auttaa opiskelijan ammatillista kasvua, ohjaamalla, kannustamalla ja innostamalla oppimaan uusia asioita. Lisäksi opettajan tehtäviin kuului työpaikkaohjaajien opastaminen oppilaiden työssäoppimisen ohjauksessa ja arvioinnissa. Henkilöstöä tuettiin muun muassa pedagogisissa työpajoissa, vertaismentorointiryhmissä, toimipistekohtaisissa pedagogisissa pysäkeissä sekä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Pedagoginen kehittämistyö kulminoitui kolmeen seikkaan; ensimmäiseksi siihen, että opiskelijat pääsisivät tutkinnon suorittamaan suoraan ammattiin. Toiseksi henkilöstöä kannustettiin, tuettiin, ohjattiin ja valmennettiin välittämään pedagogisesta kehittämistyöstä valittamisen sijaan. Kolmanneksi työelämän kanssa luotiin mahdollisimman joustava yhteistyö. (Salpaus. Esittely 2017.)

Koulutuskeskus Salpauksessa oli valmisteilla linjaukset, joilla pyrittiin täsmentämään kestävä kehityksen tavoitteita tulevaisuudessa. Kehittämistavoitteissa oli energiatehokkuuden lisääminen eri toimipisteissä, paperinkulutuksen vähentäminen ja siirtyminen sähköisten opetusmateriaalien käyttöön. Vipusenkadun teknologiakampukselle valmistui vuonna 2017 kaksi energiatehokasta

uudisrakennusta, jotka toimivat maalämmöllä, aurinkoenergialla ja kaukolämmöllä. Niiden energiatehokkuusluokka oli luokkaa A. Opetustyön tavoitteena oli kouluttaa ammattilaisia, jotka osaisivat rakentaa tulevaisuutta ottaen kestävä kehityksen ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset kulttuuriset ulottuvuudet huomioon tulevassa ammatissaan. Tavoitteena oli myös lisätä opiskelijoiden osaamista siten, että he osaisivat toimia ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin puolesta. (Salpaus 2016, 18).

2.4.2 Opetussuunnitelmien perusta

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman yhteisessä osassa puhuttiin uuden pedagogiikan haltuunotosta ja tulevaisuuden haasteista sekä osaamisperusteisuudesta. Kaikessa Salpauksen toiminnassa pyrittiin siirtymään opetuskeskeisestä ajattelusta oppimiskeskeiseen ajatteluun. Tähän muutokseen pyrittiin pedagogisen johtamisen, suunnittelun, sitoutumisen, ohjauksen ja seurannan avulla. Suurimmat muutostekijät, jotka vaikuttivat ammatilliseen koulutukseen, olivat koulutusleikkaukset, teknologinen kehitys, osaamisvaatimusten muutos ja väestönkehitys. Ammatillisen koulutuksen toteutumista Koulutuskeskus Salpauksessa ohjasivat opetus – ja kulttuuriministeriön työelämän ohjausryhmä, Euroopan tasolla tehdyt päätökset, työ- ja elinkeinoelämän tarpeet, valtakunnalliset säädökset ja määräykset sekä opiskelijoiden tarpeet. Näiden muutosten tavoitteena oli tehdä Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja kehittyvin talous, joka kykenisi kestäväan talouskasvuun. Läpäisyn tehostaminen, koulutustakuun toteuttaminen, syrjäytymisen ehkäisy ja työelämän tarpeisiin vastaaminen olivat Hämeen ammatillisen kehittämissuunnitelman painopistealueet. (Salpaus OPS 2015, 1-4.) Näillä muutoksilla pyrittiin valmistautumaan hyvissä ajoin tulevaan ammatillisen koulutuksen reformiin, joka astui voimaan vuonna 2018.

Eurooppalainen tutkintojen ja osaamisen viitekehys muodostuu kahdeksasta eri tasosta ja Suomessa siitä on annettu valtioneuvoston asetus, jossa ammatillista koulutusta kuvataan tasolla neljä seuraavasti. Oppilas hallitsee opintoalansa tietoperustan ja pystyy käyttämään osaamistaan monipuolisesti ratkaistaessa työtehtäviä ja niihin liittyviä ongelmia. Hän työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti erilaisissa työyhteisöissä tai yrittäjänä. Hänellä on valmiudet elinikäiseen oppimiseen, oman työnsä kehittämiseen ja hän toimii taloudellisesti, tuloksellisesti ja suunnitelmallisesti huomioiden muut toimijat erilaisissa tilanteissa. Hän pystyy hyvään vuorovaikutukseen äidinkielellään, ruotsiksi ja mahdollisuuksien mukaan myös jollain kolmannella kielellä kansainvälisesti. (Finlex 120/2017.)

Opetussuunnitelmaa on kehitetty ja ammatillisen tutkinnon rakennetta muutettu Euroopan komission suositusten mukaiseksi opiskelijälähtöiseksi ja osaamisperusteiseksi, jolloin opetuksen suunnittelun ja järjestämisen lähtökohdaksi tulee opiskelijan osaaminen ja kehittyminen opiskelijana, ihmisenä ja tulevana ammattilaisena. Muita kehityskohtia ovat työelämälähtöisyys, työvoimatarpeet, valinnaisuus ja yksilölliset opintopolut, sekä osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä ja se sisältää 135 osaamispistettä ammatillisen tutkinnon osia, 35 yhteisiä tutkinnon osia, 11 osaamispistettä viestintä- ja vuorovaikutusosaamista, 9 osaamispistettä matemaattis-luonnontieteellistä osaamista, 8 osaamispistettä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista, 7 osaamispistettä sosiaalista ja kulttuurista osaamista sekä 10 osaamispistettä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Koulutuskeskus Salpauksessa koulutusta järjestetään kahdeksalla eri koulutusosalalla. (Salpaus OPS 2015, 3–9.)

Koulutuskeskus Salpauksessa pedagogisen johtamisen ja kehittämisen keskeisiä tehtäviä on taata tasalaatuinen opetus kaikille opiskelijoille opetus ja ohjaustyön avulla. Opetus ja kasvatusta pyritään järjestämään yhä enemmän yhteistyössä työelämän kanssa, jolloin se muuttuu yhä enemmän ohjauspainotteiseksi ja samalla opettajan rooli muuttuu monimutkaisemmaksi ja vaativammaksi. Myös digitaalisten oppimisympäristöjen hallinta vaatii opettajilta ja muulta henkilökunnalta osaamista ja pätevyyttä. Ammattipätevyden opettamiseksi oppilaille tarvitaan opettajien ammatillisen pätevyyden lisäksi monipuolista ja laajaa yhteistyöosaamista sekä jatkuvasti kehittyvää pedagogista osaamista. Opettajien opetus ja kasvatustaito tulee näkyväksi vuorovaikutuksessa ja kyvyssä kohdata monenlaisia opiskelijoita, kollegoja ja työelämän edustajia. Koulutuskeskus Salpauksessa rakennetaan yhteisöllistä toimintakulttuuria pedagogisen johtamisen avulla. Tähän kehittämistyöhön osallistuu koko oppilaitoksen henkilökunta organisaation eri tasoilla. (Salpaus OPS 2015, 11-15.)

Opetussuunnitelman perusteissa ei käsitellä kestävästä kehityksestä erikseen, eikä sitä ole nostettu keskiöön vaan keskiössä ovat muutokset pedagogiikassa ja sen johtamisessa, osaamisperusteisuudessa, oppimiskeskeisyydessä, työelämän tarpeissa, opiskelijoiden tarpeissa, resurssikehityksessä ja elinikäisessä oppimisessä. Kestävä kehitys on yksi elinikäisen oppimisen avaintaito mutta sitä ei ole tässä yhteydessä mainittu ollenkaan mikä on suuri puute.

2.4.3 Ammatillinen opettaja ja opetus

Koulutuskeskus Salpauksessa opetus ja ohjaus tapahtuvat oppimisympäristöissä, joissa pyritään huomioimaan opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Ohjauksen avulla pyritään tukemaan opiskelijoiden osaamista, kasvua ja kehitystä hyvässä vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Oppimisympäristöjä ja

oppimismaisemia kehiteltäessä perinteiset luokkatilat vähenevät ja niiden tilalle suunnitellaan ja toteutetaan joustavia oppimismaisemia ja oppimissisältöjä erilaisille tietoteknisille alustoille. Tämän avulla pyritään uudenlaiseen kehittäväan oppimiseen, joka perustuu yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon jakamiseen. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta esimerkiksi digitaaliselle moodle alustalle, jossa oppilaat käyvät tekemässä tehtäviä tietyn aikarajan sisällä. (Salpaus 2015, 25 – 26.)

Ammatilliselta opettajalta vaaditaan koulutuksella ja työkokemuksella saavutettua korkeaa osaamista ja ammattitaitoa. Opetusta voi antaa henkilö, jolla on omaa alaa vastaava korkein tutkinto, joko ylempi ammattikorkeakoulututkinto tai soveltuva ammattikorkeakoulututkinto ja lisäksi 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot ja kolmen vuoden työkokemus koulutusalaan vastaavasta työstä. Joissain tapauksissa opetusta voi antaa myös henkilö, joka on suorittanut erityisammattitutkinnon ja opettajan pedagogiset opinnot, työelämässä hankitun erittäin korkean ammattitaidon lisäksi. (Finlex 986/1998.)

Ammatillisen koulutuksen ja opetuksen päämääränä on lisätä oppilaiden ammatillista osaamista erilaisten tutkintojen avulla ja samalla luoda tilaisuus ammattitaidon osoittamiseen. Erilaisten tutkintojen ja koulutusten tarkoituksena on myös vastata työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin, sekä ylläpitää väestön toimintakykyä, elinikäistä oppimista ja tukea ammatillista kasvua. Tämän lain päämääränä on myös opiskelijoiden sivistäminen hyväksi yhteiskunnan jäseniksi. Koulutuksen avulla opiskelijoille annetaan tarpeelliset tiedot ja taidot, jotka takaavat heille jatko-opintovalmiudet, mahdollisuuden ammatilliseen kasvuun ja persoonallisuuden monipuoliseen kehitykseen. (Finlex 531/2017.)

Aila Paaso on tutkinut ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvaa vuosina 2007 – 2008. osaava opettaja 2010 – 2020 kehittämishankkeessa. Tuolloin Suomi pyrki vastaamaan globalisaation haasteisiin Euroopan unionin jäsenmaana vahvistamalla opettajien osaamista. Ajantasainen ammatillinen opetus vaatii ammatillisilta opettajilta uudenlaista kehittymistä asiantuntijoina, joka perustuu tutkimustietoon, täydennyskoulutukseen ja hyvään opettajien osaamisen johtamiseen oppilaitoksissa. (Paaso, 2010, 21 – 26.) Koulutuskeskus Salpauksessa Aila Paason tutkimustuloksia on käytetty visioimaan tulevaisuuden opettajuutta opetussuunnitelman yhteisessä osassa. Paason tutkimuksen aikana kansainvälinen finanssikriisi vuonna 2008 ei ollut vielä pakottanut Euroopan maita taloudellisiin leikkauksiin, jotka koskivat myös ammatillista koulutusta. Koulutusleikkausten takia ammatillisten opettajien asema on heikentynyt ja resurssit ammatilliseen koulutukseen ovat vähentyneet huomattavasti.

Paason (2010) mukaan ammatillisen opettajan osaamisen kehittäminen ja tunnistaminen ovat isoja haasteita koulutuksen järjestäjille ja ammatilliselle koulutukselle tulevaisuudessakin. Keskeistä tälle opettajien työnkuvan muutokselle on opettajien aktiivisen identiteettityön kehittäminen ja

tukeminen osaamisen johtamisen ja pedagogisen strategian avulla. Ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuva muotoutuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa työelämänedustajien kanssa, niin, alueellisesti, alakohtaisesti kuin yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Toinen tärkeä asia on kasvatuksellisuus ja sujuva vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa, johon liittyy myös ammattiin ja elämään kasvattaminen. Kolmanneksi tulevaisuuden opettajan työn laadukkuus perustuu opiskelijoiden tukemiseen, ohjaamiseen, kohtaamiseen ja oppimisprosessien ohjaamiseen. Neljänneksi ammatillisen opettajan identiteetti kehittyy ja rakentuu laajassa vuorovaikutuksessa, niin kouluyhteisön ja työpaikkojen, kuin kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. (Paaso 2010, 209-210.) Tulevaisuuden ammatillinen opettaja on monitieteellinen elinikäinen ammattikasvattaja, jonka tulisi hallita muun muassa kasvatustieteellistä, psykologista ja sosiaalitieteellistä kompetenssia sekä erityispedagogista osaamista oman ammatillisen erityisosaamisen lisäksi. Ammatillisen opettajan identiteetti kehittyy ja kasvaa vuorovaikutuksessa oppilaisiin, jolloin opettaja oppii koko ajan uutta reflektoidessaan omaa opetustyötään oppilaiden kanssa.

Opettaminen perustuu oppilaiden ohjaamiseen uuden tiedon etsinnässä, jäsentämisessä ja arviointiin joka on aina kriittistä. Opetus tapahtuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa monimutkaisessa vuorovaikutusverkostossa, johon vaikuttavat yksilön varhaiset kokemukset, perhe, sukulaiset, koulu, yhteiskunta ja ympäröivä maailma. Opetuksen monimuotoistumisesta ja digitalisoitumisesta huolimatta vuorovaikutteinen opetus ja ohjaus ovat merkittäviä oppilaiden kasvulle ja kehitykselle. Vuorovaikutteisissa oppimistilanteissa oppilaat osallistuvat tiedon rakentamiseen, ongelmanratkaisuun ja kriittiseen arviointiin. Opetustilanteessa ryhmän sisäinen vuorovaikutus voi estää tai mahdollistaa oppimista ja opettajalta vaaditaankin kykyä tunnistaa ja ohjata ryhmien toimivuutta. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 241 – 243.)

Howesin (2008) mukaan kaikista tärkein oppimisprosessiin ja oppimistuloksiin vaikuttava keskeinen tekijä on opettajan ja oppilaiden välisen vuorovaikutuksen laatu. Onnistuneen vuorovaikutusprosessin laadulle on kolme tekijää. Ensimmäiseksi, opetussuunnitelman sovellukset luokassa, toiseksi tavoitteet ja työskentelytavat joita opettaja painottaa ja lopuksi oppimisprosessin ohjaaminen käytännössä. Laadukas opettaja-oppilasvuorovaikutus tukee oppilaiden oppimista, sitoutumista opiskeluun ja vähentää häiriökäyttäytymistä. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen 2016, 245 – 257.) Asiantuntijaksi kehittyminen tarvitsee viimeaikaisten oppimistutkimusten mukaan laadullista ja tarkoituksellista harjoittelua, joka johtaa korkeatasoiseen osaamiseen ja oppimiseen. Tämä ei kuitenkaan voi tapahtua ilman osaamisen ääri rajoilla tapahtuvaa pitkäkestoista harjoittelua, joka vaatii kovaa ponnistelua ja voi johtaa korkeatasoiseen oppimiseen. (Ericsson 2016.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Aikaisempiin tutkimuksiin perehtyessäni huomasin, että kestävä kehitys ammatillisissa oppilaitoksissa on tutkittu yliopistoissa melko vähän, joten otin tähän osioon tutkimuksia, joissa on tutkittu kestävä kehitys ja ympäristökasvatusta eri koulutusasteilla niin yliopistossa, ammattikorkeakouluissa kuin ammatillisissa oppilaitoksissa. Yhteisenä nimittäjänä näissä tutkimuksissa on kuitenkin ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen opetus ja oppiminen sekä koulutusorganisaatioiden suhde niihin. Näiden tutkimusten avulla hahmotin kestävä kehityksen monipuolista tutkimusta ja rakensin ymmärrystä teemahaastattelun ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin käytöstä tutkimuksissa.

Hanna-Pauliina Airaksinen on tutkinut, miten kestävä kehitys on tunkeutunut opetussuunnitelmiin ja miten kestävä kehitys edistävää opetusta on integroitu opetussuunnitelmiin Tampereen yliopiston kolmessa eri tieteenalayksikössä. Hän on haastatellut 12 yliopiston henkilöstön jäsentä ja tutkinut heidän kokemuksiaan, siitä miten kestävä kehityksen integrointi opetussuunnitelmatyöprosessissa toteutui vuosina 2010 - 2012. Tutkimuskysymys oli: Mistä yksiköiden sisäiset ja ulkoiset jännitteitä aiheuttavat tekijät kestävä kehitys edistävän opetuksen integroinnissa opetussuunnitelmiin kertovat? Tutkielman avulla on selvitetty minkälaisia kehittämistehtäviä integrointi aiheuttaa opetussuunnittelulle yliopistossa ja miten edustajat mieltävät kestävä kehitys edistävän opetuksen sisältöjä. Aineisto on kerätty teemahaastatteluja hyväksi käyttäen ja haastattelut on analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksessa on sovellettu kasvatussociologi Basil Bernsteinin ideaa opetussuunnittelun sisäisistä ja ulkoisista tavoitteista. Tutkimuksen avulla selvitettiin, kuinka kestävä kehityksen integrointi eri yksiköiden opetussuunnitelmiin tuntui tulevan ulkopuolisena vaateena niihin, vastoin perinteistä opetussuunnitelmatyötä. (Airaksinen 2013.) Airaksisen tutkimuksen otin mukaan, koska siinä puhutaan opetuksen tavoitteista jotka tulevat ulkopuolelta ja ammatilliseen koulutukseen tulee myös paljon vaateita täysin oppilaitosten ulkopuolelta ylikansallisina malleina.

Liisa Rohwederin tohtorin väitöskirjassa vuodelta 2001 on tutkittu ympäristökasvatusta ammattikorkeakoulussa aineistolähtöisesti ja haastatteluissa on käytetty apuna teemahaastattelua. Tutkimuksen tehtävänä on ollut lisätä ymmärrystä siitä, että miten ympäristökasvatusta tulisi toteuttaa ammattikorkeakoulun liiketalouden opetussuunnitelmassa ympäristökasvatuksen tavoitteiden pohjalta. Ympäristökasvatuksen tavoitteiden avulla oppilaiden tulisi edistää ja vaikuttaa oppilaitoksen ekologiseen paradigmanmuutokseen siten, että luonnon talouden (ekologian) ja ihmisen talouden (ekonomian) vuorovaikutusta lisättäisiin. Tämän tutkimuksen teoriaperusta opetussuunnitelmateoriaan ja oppimisteoriaan sekä ympäristökasvatuksen teoriaperustaan.

Poikkitieteelliset näkemykset pohjautuvat talousmaantieteeseen, ammatilliseen aikuiskasvatukseen ja liiketaloustieteeseen.

Rohweder on tutkinut ympäristökasvatusta opetussuunnitelmassa sisäisten toimintaympäristötekijöiden kannalta, jolloin on tutkittu kauppaopistojen perinnettä, koulukulttuureja, esimiehiä, opettajia, opiskelijoita ja instituutioita sekä ulkoisten toimintaympäristötekijöiden kannalta joita ovat elinkeinoelämä, alue jolla toimitaan, maakuntastrategiat ja julkishallinto. Näitä toimintaympäristötekijöitä on peilattu ympäristökasvatukseen liittyvien muutosten kannalta siten, että on pohdittu miten erilliset kurssit, ekologinen sisältö, integrointi, ammatillinen sisältö ja näiden ajankohtaisuus vaikuttavat ympäristökasvatuksen oppimiskäsitykseen. Tutkimuksessa määritellään se, että ekologisesti kestävä kehityksen prosessi tarvitsee rinnalleen organisaatiossa tapahtuvan paradigmanmuutoksen ja toteutuakseen tämä tarvitsee ympäristötietoisesta organisaation, jossa ekologiset ja taloudelliset arvot nivoutuvat yhteen sen kolmeksi ulottuvuudeksi. (Rohweder 2001, 24 – 25.)

Rohwederin tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kestävä kehitys, kestävä kehityksen prosessi, ympäristöongelmat, ekologinen paradigmanmuutos ja ympäristökasvatus. Rohweder on rajannut tutkimuksensa siten, että ympäristöongelmia ja niiden ratkaisemista ja tulevien ongelmien ehkäisemistä lähestytään liiketaloudellisesta ja humanistisesta näkökulmasta käsin. Kestävästä kehityksestä mukaan on otettu ekologinen kestävä kehitys ja prosessi, jolla sitä edistetään. Tätä prosessia lähestytään antroposentrisen ympäristöetiikan näkökulmasta käsin. Taloudellisen toiminnan ja ympäristöongelmien välistä vuorovaikutusta tarkastellaan liiketaloudellisesta yrityksen näkökulmasta. Tutkimuksen avulla pyritään lisäämään teoreettista ja käytännöllistä ymmärrystä siitä, miten ympäristökasvatus tulisi liiketaloudellisen koulutuksen opetussuunnitelmassa toteuttaa etenkin, kun ympäristökasvatuksen tavoitteena on organisaation ekologiseen paradigmanmuutokseen vaikuttaminen ja sitä kautta edistää myös ekologisesti kestävä kehityksen prosessia. (Rohweder 2001, 36 – 39.)

Analyysivaiheessa tutkittavien kokemuksista ja kontekstista muodostettiin aineistolähtöiset kategoriat ja näiden perusteella nostettiin esille tutkimuskysymykset, joihin vastattiin synteettisessä vaiheessa. Synteettinen vaihe toteutettiin vuoropuheluna empiirisen aineiston, teoreettisen kirjallisuuden ja tutkijan tulkintojen välillä. Tämän vuoropuhelun tuloksena Rohweder on kehittänyt oman teoreettisen mallin ympäristökasvatuksen opetussuunnitelmateoreettiseksi malliksi vastaamalla tutkimuskysymyksiin, jotka ovat nousseet empiirisen aineiston ja teoreettisen ymmärryksen pohjalta. Tässä mallissa käsitellään opetussuunnitelman toimintaympäristölähtöisyyttä ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön näkökulmasta sekä tulevaisuusnäkökulmasta käsin. Tämän jälkeen avataan ympäristökasvatuksen integroivaa toteutustapaa sekä käsitteellistetään ympäristökasvatuksen

oppimiskäsitystä, oppimismenetelmiä ja oppimisympäristöjä. Ekologisesti kestävä kehityksen prosessi oppilaitoksessa tarvitsee rinnalleen organisaatiossa tapahtuvan paradigmanmuutoksen. Organisaation ekologinen paradigmanmuutos tarvitsee toteutuakseen ympäristötietoisien organisaation, jossa ekologiset ja taloudelliset arvot nivoutuvat yhteen näiksi kolmeksi ulottuvuudeksi. (Mt. 89 – 96.)

Susanna Tauriainen on tutkinut Mustilan maaseutuoppilaitoksen kestävä kehityksen itsearviointiprosessin vaikutuksia miettimällä, että minkälainen rooli opetusmaatilalla on oppilaitoksen oppimisympäristöön luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimusmenetelmänä hän käytti puolistrukturoitua haastattelua ja hän toteutti haastattelut teemahaastatteluina. Haastattelut oli toteutettu OKKA – säätiön kestävä kehityksen kriteereiden mukaan. Haastattelut paneutuivat kestävä kehityksen suunnitteluun oppilaitoksessa ja opetusmaatilalla, sen toteutumista niissä sekä opetuksessa. Haastatteluissa käsiteltiin ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävä kehitystä. Lopuksi kysyttiin vielä kestävä kehityksen kehittämistä, arvioinnista ja seurannasta oppilaitoksessa ja opetusmaatilalla. Haastatteluihin osallistui oppilaitoksen rehtori, opettajia, opetusmaatilalan henkilökuntaa, opiskelijoita sekä kestävä kehityksen prosessista vastaavat henkilöt. Aineisto itsessään analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla. Tämä tutkimus osoitti, että Mustilan maaseutuopilaitos täytti kestävä kehityksen mallitilan kriteerit vahvasti ympäristönäkökulmaan nojaten mutta oppilaitoskokonaisuudessa olivat mukana myös sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma vaikka ne eivät olleetkaan niin selviä haastateltaville. Kehittämistoimenpiteiden avulla kestävä kehityksen kokonaisuus avautui haastateltaville, vaikka sen käsitteistö on hyvin laaja ja vaikeasti hahmotettavissa. (Tauriainen. 2012.)

Virpi Lyytimäki on tutkinut laitoshuoltajien ammattitutkinnon opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja ammatillista osaamista ympäristöosaamisen osalta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaista ympäristöosaamista ammattitutkintoon opiskelevilla aikuisilla on ja minkälaista yhteyttä opiskelumotivaatiolla on ympäristöosaamisen kehittymiseen. Tutkimukseen osallistui neljän eri ammatillisen oppilaitoksen laitoshuoltajan ammattitutkintoon opiskelevat aikuisopiskelijat. Tutkimusmenetelminä olivat kvalitatiivinen käsittekarttamenetelmä ja kvantitatiivisena menetelmänä survey-tutkimus, joiden tuloksia tarkasteltiin menetelmällisen triangulaation avulla. Analyysin kvantitatiivisessa vaiheessa löytyi eroja ympäristöaiheisista kysymyksistä iän ja opiskelupaikkakunnan suhteen. Ympäristöasioiden hallinnalle löytyi positiivinen linkki laitoshuoltajien opiskelumotivaatiosta. Tämä puolestaan vaikutti ympäristöosaamiseen osana ammatillista kompetenssia puhdistuspalvelualalla. Muita ydinpiirteitä olivat tietämys työn ympäristövaikutuksista ja taito toimia ympäristölähtöisesti ammatissa, ottaen huomioon

ympäristöalan tietämys jota opiskelijat olivat valmiit opiskelemaan. Tämän tutkimuksen mukaan koulutuksen vaikuttavuutta voitaisiin parantaa kehittämällä motivaatiota edistäviä opetusmenetelmiä ja ottaa työelämänäkökulma paremmin huomioon. (Lyytimäki, 2012.)

Tarja Laaksonen on tutkinut kestävän kehityksen opetusta Koulutuskeskus Salpauksessa ravintola- ja catering-alan opetuksessa vuonna 2016. Tämän opinnäytetyön avulla tutkittiin taloudellisen ja ekologisen kestävän kehityksen opetusta ja sen tarkoituksena oli selvittää, että mitä ja miten niitä opetetaan oppilaitoksessa. Tutkimuksessa tutkittiin myös, miten oppimisympäristöt tukevat opetuksen toteutumista ja pitävätkö oppilaat kestävän kehityksen opetusta tärkeänä. Tutkimuksen tulosten perusteella oli mahdollista päivittää koulukohtainen opetus- ja toteutussuunnitelma hotelli, ravintola- ja catering-alalle. Tutkimukseen osallistui 100 toisen vuoden opiskelijaa, joille tehtiin sähköisesti toteutettu kvantitatiivinen kysely ja lisäksi kvalitatiivinen teemahaastattelu, johon valittiin kaksi paria opiskelijoita. Tällä pyrittiin tutkimuksen moninäkökulmaisuuteen. Tulosten perusteella taloudellista ja ekologista kestävä kehitystä opetetaan laaja alaisesti mutta vaihtelevuutta havaittiin opetuksen, opetusmenetelmien, opiskelijoiden osaamisen ja opettajien ammattitaidon suhteen. (Laaksonen, 2016.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus on toteuttanut kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa kestävän kehityksen arvioinnin sähköisenä kyselynä suhteessa oppimistuloksiin vuonna 2015. Tässä arvioinnissa analysoitiin tutkintojen perusteita, oppilaitosten arvoperustaa ja tutkintojen osia selvittämällä, miten kestävä kehitys niissä oli saavutettu ja miten se niissä näkyi. Lisäksi arvioitiin myös, miten kestävä kehitys näkyi oppilaitosten toiminnassa, arjessa ja opetuksessa. Tämä arviointi tehtiin opiskelijoille ja 107 koulutuksen järjestäjälle Suomessa. Arvioinnissa 67% opiskelijoista ylsi hyvälle tasolle kestävän kehityksen osaamisessaan ja 23% kiitettävälle tasolle. Tyydyttävän tason saavutti 9% opiskelijoista ja tämän alle jäi vain pieni osa. Tämän arvioinnin mukaan kaikilla koulutusaloilla toiminnallisuus korostui tiedollisen osaamisen jäädessä heikommaksi ja tämän lisäksi naisten osaaminen oli keskimäärin parempaa kuin miehillä. Sosiaalisen kestävän kehityksen osaaminen nousi etusijalle ja ekologisen kestävän kehityksen osaaminen oli heikointa. Parhaat tulokset saavutettiin Humanistisella ja kasvatusalalla sekä kulttuurialalla, kun taas huonoimmat tulokset saatiin luonnontieteiden alalla ja tekniikan ja liikenteen alalla. Vaikka koulutuksenjärjestäjät olivat tehneet suunnittelutyötä pitkään, oli heistä vain 41% kehittyvällä tasolla ja 36% alkavalla tasolla. Vain 16% ylsi edistyneelle tasolle. Opettajat suhtautuivat erittäin positiivisesti kestäväan kehitykseen, vaikka he olivat saaneet hyvin vähän täydennyskoulutusta kestäväan kehityksen opetukseen. Arvioinnissa suositeltiin, että kestävä kehitys siirtyisi paremmin oppilaitosten toimintakulttuuriin ja että oppilaitoksissa kehitettäisiin opettajien osaamista täydennyskoulutuksen avulla. (Räkköläinen 2017, 3-6.)

3 KOULUTUSKESKUS SALPAUS

Koulutuskeskus Salpaus on suuri toisen asteen ammatillista koulutusta järjestävä oppilaitos Päijät-Hämeessä, jonka kampusalueet sijaitsivat Lahdessa, Asikkalassa ja Heinolassa vuonna 2017. Siellä pystyi suorittamaan noin 40 erilaista ammatillista perustutkintoa ja aikuisten näyttötutkintoina suoritettavia perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Nämä tutkinnot jakautuivat kahdeksaan eri koulutusalaan, joita olivat; humanistinen ja kasvatustieteiden ala, kasvatustieteiden ala, kulttuuriala, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, luonnonvara- ja ympäristöala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali- ja terveysala sekä tekniikan ja liikenteen ala. Lisäksi oppilaitoksessa pystyi suorittamaan myös ylioppilastutkinnon ja opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen valmentavassa VALMA koulutuksessa. Koulutuskeskus Salpauksessa opiskeli vuonna 2017 noin 20 000 nuorta ja aikuista opiskelijaa. Henkilöstöä oli yhteensä noin 700 josta opetus- ja ohjaushenkilöstöä oli noin 420. Koulutuskeskus Salpaus oli osa Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymää, jonka jäsenkuntia olivat Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kuhmoinen, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Pertunmaa ja Sysmä. (Salpaus 2016, 3). (Hakijan opas 2016).

Juha Sipilän hallitus 2015–2019 pyrki toteuttamaan kärkihankkeita, joiden ansiosta uudistettiin koulutusta ja työelämää. Puhuttiin ammatillisen koulutuksen reformista, jonka avulla pyrittiin siihen, että koulutus vastaisi tulevaisuuden haasteisiin, sekä työelämän osaamisvaatimusten, että sen ammattitaitovaatimusten osalta. (Salpaus 2016, 4.) Suomessa ammatillisesta koulutuksesta alettiin leikata rajusti 2010 luvulla ja myös Koulutuskeskus Salpauksesta jouduttiin irtisanomaan opettajia ja muuta henkilökuntaa. Vuonna 2015 yt-menettelyiden kohteena oli ammattikorkeakouluissa 2000 henkeä ja ammatillisessa koulutuksessa yhteensä 1100 henkeä. Vuonna 2016 yt-menettelyt kohdistuivat ammattikorkeakouluissa ja ammatillisessa koulutuksessa 1150 henkilöön. Vuosina 2015 – 2016 myös yliopistojen yt-menettelyt olivat johtaneet 1750 henkilön vähentämiseen. Ennen vaaleja hallituspuolueet lupasivat olla leikkaamatta koulutuksesta mutta totuus heidän puheissaan oli valhetta. (Puustinen 2016, 3). Ammatillisesta koulutuksesta leikattiin yli 440 miljoonaa euroa vuosina 2014 - 2018. Koulutuskeskus Salpauksen opetushenkilöstön määrä väheni yhteistoimintaneuvottelujen tuloksena vuosina 2013 – 2016 jopa 200 henkilöllä ja keväällä 2017 alkoivat uudet yt neuvottelut. Myös muuta henkilökuntaa jouduttiin irtisanomaan rahoituksen

vähennettyä. Ammatillinen koulutus oli suuressa murroksessa koulutusleikkausten ja toiminnallisten muutosten takia. (Salpaus 2016, 3).

Ammatillisesta koulutuksesta oli siis leikattu edellisen hallituksen aikana jo 140 miljoonaa euroa ja vuonna 2016 runsaat 70 miljoonaa euroa. Ammatillisen koulutuksen reformi kuului hallituksen kärkihankkeisiin. Ennen sen toteutumista hallituksen tavoitteena oli leikata vielä ammatillisesta koulutuksesta vuosina 2017 – 2018 yhteensä 190 miljoonaa euroa. (Korkeakivi 2016, 14 – 15). Ammatillista koulutusta joudutaan kehittämään Koulutuskeskus Salpauksessa tulevaisuudessa eteenpäin yhä pienemmillä resursseilla, joka tarkoittaa sitä, että henkilökuntaa ja opetusta on yhä vähemmän samoin, kun rahoitusta koulutukseen. Koko ammatillinen koulutus muuttuu osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi. Pyrkimyksenä on kuitenkin tukea opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja ja lisätä oppimista työpaikoilla. Lisäksi nuorten ja aikuisten ammatillinen koulutus yhdistyvät. Rahoituksen heiketessä toimintatapoja ja pedagogisia ratkaisuja on jouduttu muuttamaan. (Salpaus 2016, 4, 18).

3.1 Kestävä kehitys Koulutuskeskus Salpauksessa

Koulutuskeskus Salpauksessa kestävä kehitys oli suunnitelmallinen osa oppilaitoksen opetustoimintaa ja toimintakulttuuria, jossa pyrittiin ottamaan huomioon kaiken toiminnan ympäristövaikutukset. Toimitilojen energiatehokkuutta pyrittiin parantamaan, paperimäärää vähennettiin, energiankulutusta vähennettiin ja otettiin sähköiset opetusmateriaalit yhä laajemmin käyttöön. Koulutuksen ja elinikäisen oppimisen yhtenä merkittävimpänä haasteena ja tavoitteena oli opiskelijoiden kestävän kehityksen osaamisen, sitoutumisen, valmiuksien ja motivaation lisääminen osaksi oppilaiden tulevaa ammattitaitoa erilaisilla työpaikoilla. (Salpaus 2016, 18).

Taloudellisesti kestävä kehitys näkyi Koulutuskeskus Salpauksen toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä sen eri tulosyksiköiden vastaavissa suunnitelmissa. Henkilöstön kestävän kehityksen osaamista pyrittiin lisäämään henkilöstövalmennuksen painopisteiden avulla. Koulutuskeskus Salpauksen toiminnan arviointisuunnitelmassa kestävä kehitys oli yhtenä arviointialueena ja se pohjautui Euroopan laatupalkintomalliin EFQM. (Salpaus Esittely 2017).

Valtakunnallisesti EFQM -mallissa painotettiin, että ammatillisissa oppilaitoksissa ympäristöasiat liittyvät keskeisesti oppimiseen ja opetukseen. Kestävää kehitystä sisälsi ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. Kestävän kehityksen opetus auttoi oppilaita omaksumaan kestävä kehitystä edistäviä asenteita ja periaatteita. Ammatillisessa koulutuksessa ympäristöosaaminen ja ympäristöturvallisuus olivat osa opiskelijan ammattitaitoa. Oppilaitoksen laadun kehittämisessä ympäristöasioiden arvioinnilla oli merkittävä osa. (Opetushallitus 2016)

Koulutuskeskus Salpauksen ensimmäisen oppilaitosten kestävän kehityksen OKKA-sertifikaatin sai Asikkalan toimipiste luonnonvara-alalle vuonna 2011 ja kestävän kehityksen sertifikaatti oli saanut siellä jatkoa vuoteen 2017 asti. Kestävää kehitystä pyrittiin edistämään tulevaisuudessakin eri koulutusaloilla hanketoiminnan avulla. (Salpaus Esittely 2014.) Ulkoisen arvioinnin palauteraportissa vuonna 2015 todettiin, että kestävää kehitystä tukevien toimintaperiaatteiden ja menettelyiden luomisen ja toimintaan integroinnin kehittämistyötä on tarpeellista kehittää edelleen. (Salpaus Ajankohtaista 2015.)

Kestävän kehityksen arvot perustuivat siihen, että luontoa ja elämää kunnioitetaan eikä sen monimuotoisuuden anneta tuhoutua. Kaikessa toiminnassa oli pyrittävä ylisukupolvisen kohtuullisuuteen ja taloudellisuuteen. Terveys ja henkinen hyvinvointi olivat myös tärkeällä sijalla samoin kuin oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, suvaitsevaisuus, monikulttuurisuus ja demokratia yleensä. Ammatillisessa oppilaitoksessa ekologinen kestävyys tarkoitti sitä, että kaikki materiaalihankinnat olisivat ympäristöystävällisiä ja niitä hankittaessa pyrittäisiin sekä materiaalin että energiankäytön säästöön. Luonnon monimuotoisuus olisi mahdollista säilyttää sopeuttamalla ihmistoiminta ympäristön kanto- ja uusiutumiskykyyn. Vaarallisten aineiden käsittelyssä ja varastoinnissa toimittaisiin ympäristöturvallisesti. Suunnittelussa pyrittäisiin kestäväan muotoiluun ja muutenkin materiaalien uudelleen käyttöön, kierrätykseen ja lajiteluun. (Salpaus Esittely 2011.)

Taloudellinen kestävä kehitys perustuisi aina myös ekologiselle kestävyydelle eikä se voisi perustua luonnonvarojen liikkakäytölle tai tuhoamiselle. Ekotehokkuutta voitaisiin lisätä esimerkiksi elinkaariajattelun avulla. Materiaalista kulutusta voitaisiin vähentää kierrätyksen, lajittelun ja uudelleenkäytön avulla. Olisi myös tärkeää korjata ja kunnossapitää rakennuksia ja kehittää niihin energiaa säästäviä ratkaisuja. (Salpaus Esittely 2011.)

Ammatillisessa koulutuksessa pyritään lisäämään oppilaiden ja henkilökunnan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia siten, että sosiaalisesti kestävä kehitys toteutuu eli kaikki ovat tasavertaisia ja tasa-arvoisia. Tämä tarkoittaa sitä, että syrjäytymistä, syrjintää ja fyysistä ja henkistä väkivaltaa ehkäistään monin keinoin. Myös työympäristöjen turvallisuudesta, viihtyisyydestä ja esteettömyydestä huolehditaan osana työturvallisuutta ja terveyttä. Toiminnassa pyritään avoimuuteen ja yhteistoimintaan luomalla osallistumisen mahdollisuuksia verkostoitumalla ympäröivään yhteiskuntaan. Kulttuurinen kestävyys tukee kulttuuriympäristöjen säilyttämistä ja paikalliskulttuurin noudattamista. Se tukee myös monikulttuurisuutta oppilaitosten arjessa. (Salpaus Esittely 2011.)

3.2 Kestävä kehitys Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmissa

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmille on olemassa valtakunnalliset perusteet ja oppilaitoksen omat opetussuunnitelmat kaikille koulutusaloille tutkintokohtaisesti. Kestävän kehityksen opetuksen tavoitteet perustuvat ekologisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin sekä kulttuurisiin kestävän kehityksen periaatteisiin, jotka sisältyvät oppilaitoksen tutkintokohtaisiin opetussuunnitelmiin ja ympäristöstrategiaan. Opetussuunnitelmien yhteisessä osassa kestävä kehitys on elinikäisen oppimisen yksi avaintaito ja se korostaa sitä, että opiskelija osaisi toimia koulussa ja työpaikoilla kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti kaikilla koulutusaloilla. Hän ymmärtää myös kestävän kehityksen neljä eri ulottuvuutta jotka ovat sosiaalinen kestävyys, joka näkyy terveytenä, oikeudenmukaisuutena ja toimivina ihmissuhteina lisätynä kulttuurisella kestävyydellä, joka ilmenee monikulttuurisuuden oppimisena ja suomalaisen kulttuurin sekä perinteen arvostamisena. Ekologinen kestävyys, jonka avulla opiskelija ymmärtää puhtaan monimuotoisen luonnon säilymisen tärkeyden tuleville sukupolville ja taloudellinen kestävyys. Opetuksen tavoitteena on se, että opiskelija kasvaa ja voimaantuu vastuulliseksi ihmiseksi aktiivisena oppijana, joka ymmärtää omien tekojen merkityksen ympäristölle. Toisaalta hän osaa myös mitata oman toimintansa vaikutuksia jo olemassa olevilla mittareilla esimerkiksi hiilijalanjälkitesteillä. Tulevana ammattilaisena hänen pitäisi olla vastuullinen, luova ja oma-aloitteinen. (Salpaus OPS 2015.)

Kestävä kehitys näkyy Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmissa yhtenä elinikäisen oppimisen avaintaitona mutta koska kestävä kehitys on erittäin laaja käsite, niin se liittyy olennaisesti myös moneen muuhun avaintaitoon, joita tarvitaan tulevaisuuden uusissa haasteissa, työelämässä ja jatkuvassa oppimisessa. Laajasti ajateltuna kaikki elinikäisen oppimisen avaintaidot liittyvät kestäväan kehitykseen ja osa niistä sisältyykin suoraan kestävän kehityksen määritelmään. Kaikki avaintaidot ovat tärkeitä ratkaistaessa kestäväan kehitykseen sisältyviä haasteita. Kestävän kehityksen avaintaidot jaetaan ekologisiin, taloudellisiin sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin periaatteisiin ja taitoihin. Muita avaintaitoja ovat oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka, terveys, turvallisuus ja toimintakyky, aloitekyky ja yrittäjäyys, estetiikka, viestintä ja mediaosaaminen, matematiikka ja luonnontieteet, teknologia ja tietotekniikka sekä aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit. Nämä avaintaidot ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa siten, että ne vaikuttavat toisiinsa ja ovat yhteydessä ammatilliseen kasvuun ja elinikäiseen oppimiseen. (Salpaus Esittely 2011.)

Koulutuskeskus Salpauksessa on 9 koulutusalaa ja 56 erilaista ammatti- ja toimialaa. Kestävä kehitys on siis osa jokaisen alan opetussuunnitelmaa mutta laajuudet ja painotukset vaihtelevat koulutusaloittain. Erilaisissa koulutuksissa kestävä kehitys painottuu aina alan erityspiirteiden ja

ammattitaidon kautta esimerkiksi ympäristönhoitajan koulutuksessa painotetaan sitä, että tuleva ammattilainen osaa hoitaa ympäristöä kestävällä tavalla ja tehdä neuvontatyötä sekä ympäristön tilan selvittämistyötä. Ympäristönhoitajan tulee ymmärtää, että kestävä hyvinvointi perustuu uusiutuvien luonnonvarojen vastuulliseen ja kestäväan käyttöön esimerkiksi biotalouden osalta. Ilmastonmuutokseen varautuminen ja hillintä ovat todellisia haasteita suurissa kaupungeissa tulevaisuudessakin, kun esimerkiksi sademäärät ja tulvariskit lisääntyvät. Luonto- ympäristöalan perustutkinnossa kestävällä tavalla toimiminen on laaja 40 osaamispisteen pakollinen tutkinnon osa eli 22% tutkinnosta. Lahden kaupungin strategiana on ollut luoda alueelle erilaisia ympäristöhankkeita, yritystoimintaa ja ympäristöalan työpaikkoja yhteistyössä yritysten ja oppilaitoksen kanssa. (Salpaus OPS 2015.)

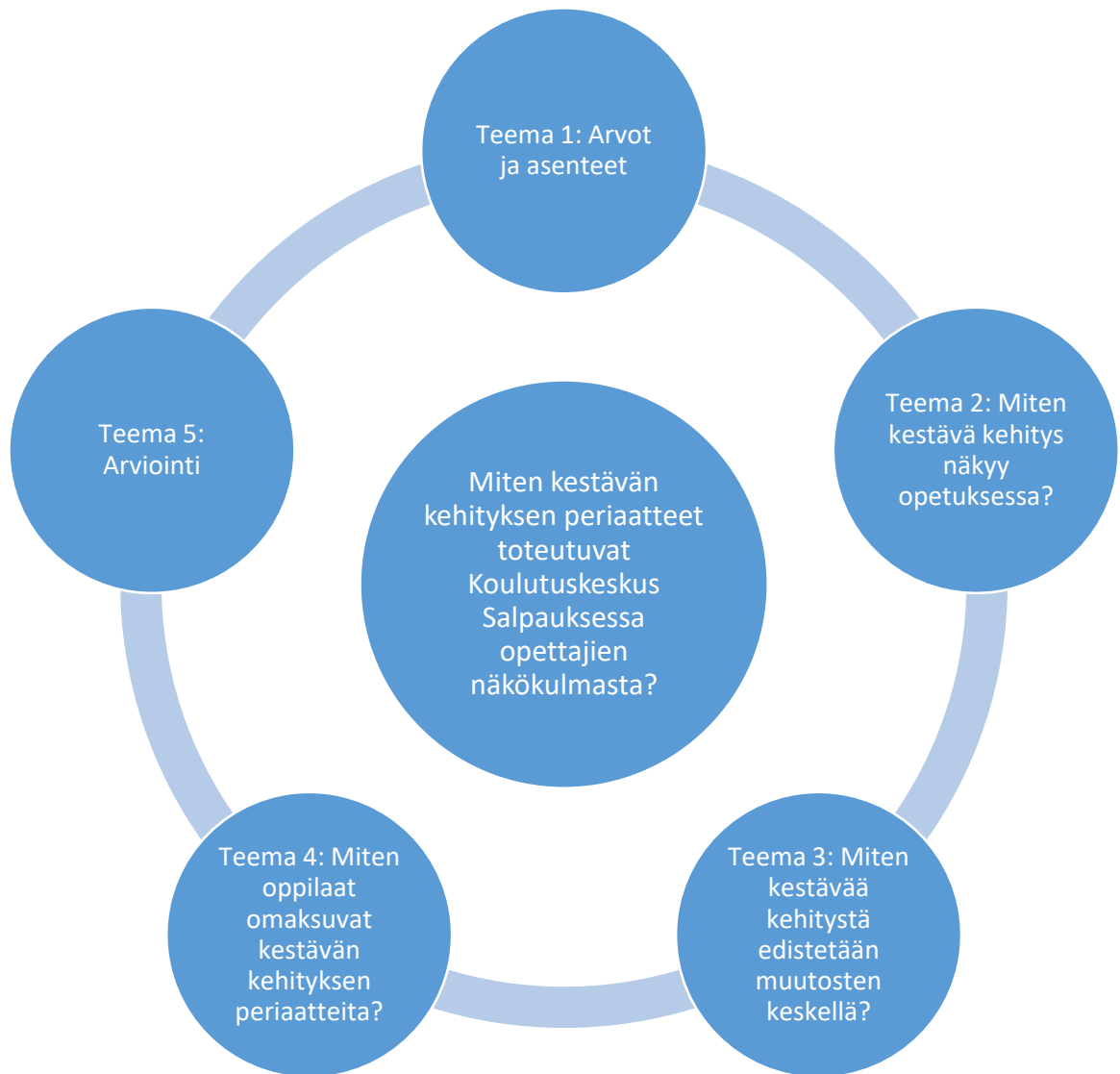
Sosiaali- terveys ja liikunta-alalla kestäväan kehityksen opetus liittyy yhden osaamispisteen laajuiseen ympäristöosaamisen kurssiin, jonka oppimistavoitteita ovat ymmärrys kestävästä kehityksestä, ympäristölainsäädännöstä, turvallisuusjärjestelmistä, ilmastonmuutoksesta ja luonnon monimuotoisuudesta ja sen säilyttämisestä. Lisäksi vastuullinen opiskelija osaa ottaa toiminnassaan laadunhallinnan ja ympäristövaikutukset huomioon, lajittelee ja kierrättää sekä ehkäisee jätteiden syntyä. Myös kulttuurialalla on samanlainen yhden osaamispisteen laajuinen kurssi. Jonka sisältö poikkeaa edellisestä käsi – ja taideteollisuusalan mukaisesti vain tuotteiden elinkaariajattelun, materiaali- ja energiatehokkuuden osalta. Myös turvallisuusjärjestelmät ja vaatimukset ovat erilaiset kulttuurialalla. Näillä molemmilla aloilla kestävä kehitys on vain 0,55% opinnoista opetussuunnitelmassa. Tekniikan- ja liikenteen alalla opetussuunnitelmassa ei ole erillistä ympäristöosaamiseen tai kestäväan kehitykseen liittyvää kurssia. (Salpaus OPS 2015.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma ja teemahaastattelurunko

Tämä tutkimus on toteutettu Koulutuskeskus Salpauksessa keväällä 2017 teemahaastattelujen avulla. Tutkimusta varten on haastateltu yhteensä kahdeksaa eri koulutusalan opettajaa. Haastatelluille lähetin ensin sähköpostia ja sitten soitin heille ja sovin haastatteluajankohdat opettajien aikataulujen mukaan. Huomasin, että yleensä sähköposteihin ei vastata kiireen takia ollenkaan tai sitten pienellä viiveellä. Opettajat olivat kuitenkin nähneet sähköpostiviestit ja kun soitin heille, niin he tiesivät mistä on kyse ja haastatteluajankohdtien sopiminen oli helppoa. Haastattelut tapahtuivat oppilaitoksen eri toimipisteissä. Alkuperäinen tarkoitukseni oli haastatella noin kymmentä eri koulutusalan opettajaa mutta kaksi haastattelua jäi pois. Yksi opettaja ei halunnut osallistua koska hänellä ei ollut omasta mielestä tarpeeksi tietoa kestävästä kehityksestä ja yhden opettajan kanssa ei löytynyt yhteistä aikaa. Haastattelukertoja oli yhteensä kuusi ja yksi haastattelu oli ryhmähaastattelu, johon osallistui kolme luonnonvara- ja ympäristöalan opettajaa. Jokainen haastattelu kesti noin tunnin. Kaikki haastatteleman opettajat olivat valmiita keskustelemaan kestävästä kehityksestä, vaikka kaikilla ei ollut kokonaiskäsitystä asiasta. Kaikille haastateltaville lähetin etukäteen teemahaastattelukysymykset sähköpostin liitteenä, joita käytin haastatteluissa.

Seuraavavan kaavion avulla esittelen teemahaastattelurungon ja tutkimusongelman. Tutkimussuunnitelmakuvio keskellä on tutkimusongelma, joksi olen määritellyt; miten kestävä kehityksen periaatteet toteutuvat Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta, eli minkälaisena eri koulutusalojen opettajat näkevät kestävä kehityksen osana opetusta ja oppilaitoksen strategiaa ja kulttuuria.

4.2 Tutkimustehtävä ja ongelma

Oma tutkimusaiheeni käsittelee kestävä kehityksen toteutumista ammatillisen oppilaitoksen opetuksessa ja miten se näkyy opetussuunnitelmissa ja Koulutuskeskus Salpauksen strategiassa. Olen haastatellut kahdeksaa opettajaa neljältä eri ammatti- ja toimialalta sekä pulssi työpajakoulun opettajaa erityisopetuksen tukipalveluista teemahaastattelun avulla Koulutuskeskus Salpauksessa. Luonnonvara- ja ympäristöalan haastatteluun osallistui kolme eri ammatti- ja toimialan opettajaa. Muita toimialoja olivat kulttuuriala, sosiaali-, terveys- ja liikunta ala sekä tekniikan ja liikenteen ala.

Pro-gradu tutkimustani varten olen hahmotellut teema-haastattelurungon tutkimusongelman ympärille. Tutkin haastattelujen avulla miten kestävä kehityksen periaatteet toteutuvat Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta. Miten he näkevät kestävä kehityksen osana

omaa opetusta, oppilaiden oppimista ja oppilaitoksen toimintakulttuuria keskellä yhteiskunnallisia muutoksia. Teemat olen jaotellut viiteen osa-alueeseen jotka ovat: 1. Oppilaitoksen arvot ja asenteet sekä kestävän kehityksen arvot ja asenteet, 2. Kestävä kehitys ja opetus, 3. Kestävä kehitys ja yhteiskunnalliset muutokset kuten koulutusleikkaukset, uudet opetussuunnitelmat ja ammatillisen koulutuksen reformi, 4. Kestävä kehitys oppilaat ja oppiminen, 5. Kestävän kehityksen omaksumisen arviointia ja tulevaisuuden näkymiä osaksi SWOT analyysin avulla. SWOT analyysi on nelikenttämalli, jonka on kehittänyt alun perin Albert Humfrey 1960 – 1970 luvuilla liike elämään konsultointia varten. Sen avulla voidaan arvioida kestävän kehityksen opetuksen toteutumisen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia.

4.3 Metodologiset lähtökohdat

Metodiksi omaa tutkimustani varten olen valinnut teemahaastattelun ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin tutkimustyökaluiksi metodien työkalupakista, koska siten ajattelin saavani opettajien ”äänen” kuuluviin parhaiten ja kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja on useita kymmeniä mutta niihin tutustuessani aineistolähtöinen sisällönanalyysi tuntui sopivimmalta ratkaisulta. Teemahaastattelu rungon tekeminen auttoi haastattelujen toteutuksessa ja sisällönanalyysin avulla sain selville, minkälaisia teemoja vastauksista löytyy.

Pro gradu tutkielmassani tutkin siis teemahaastattelujen ja laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, miten kestävä kehitys toteutuu Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta ja miten se näkyy eri koulutusalojen opetuksessa ja miten oppilaat omaksuvat kestävään kehitykseen liittyviä asioita opettajien mielestä. Haastattelujen avulla olen selvittänyt, mitä opettajilla on mielessä kestävästä kehityksestä ja mitä he itse ajattelevat siitä keskellä yhteiskunnallisia muutoksia, jossa ammatillisesta koulutuksesta on leikattu pois paljon resursseja. Peilaan opettajien vastauksia opetussuunnitelmiin ja Koulutuskeskus Salpauksen strategiaan. Pääpaino tutkimuksessani on kuitenkin opettajien haastatteluista saamallani aineistolla.

Olen haastatellut yhteensä kahdeksaa opettajaa seitsemältä eri ammatti- ja toimialalta, sekä pulssi työpajakoulun opettajaa teemahaastattelun avulla Koulutuskeskus Salpauksessa. Luonnonvara- ja ympäristöalan haastatteluun osallistui kolme eri ammatti- ja toimialan opettajaa. Muita toimialoja olivat kulttuuri- ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta ala sekä tekniikan ja liikenteen ala.

Tarinanteatterin tekijänä opettajien tarinat kiinnostavat ja kiehtovat minua koska niissä voi olla niin monia eri tasoja samanaikaisesti, kuten yksilöllinen taso, joka voi kertoa opettajasta ihmisenä suhteessa omaan elämäänsä ja sen ilmiöihin. Paikalla olevan ryhmän taso käsittelee opettajan suhteista oppilaitokseen, työtovereihin ja oppilaisiin, yhteiskunnallinen taso tuo esille

yhteiskunnallisen nykyhetken ja sen ilmiöt kuten tässä tapauksessa koulutusleikkausten vaikutukset oppilaitoksiin ja opettajien elämään. Arkkityyppinen taso on symbolinen ja tarunhohtoinen taso, jossa tarina nostetaan universaalille tasolle, jolloin arkipäiväinen tarina voi saada aivan uuden ja syvällisemmän merkityksen. Tässä tapauksessa tutkimuksessa voisi olla kyse nykyaikaisesta sammon ryöstöstä. Haastatteluissa tuli vahvasti esille opettajien oma suhde kestävään kehitykseen, huoli oppilaista, pelko työpaikan menetyksestä, työryhmän merkitys ja koulutusleikkausten vaikutus opetukseen sekä oppimiseen. Strategiapapereissa ja opetussuunnitelman yhteisessä osassa taasen näkyi koulutuspolitiikan kansainvälinen kehitys ja oppilaitosten ulkopuolinen EU tasoinen ohjaus.

Taustateoriana tutkimukselleni on ammattikasvatus ammatillisessa oppilaitoksessa, kestävässä kehityksessä ja sen ulottuvuuksissa, joita ovat muun muassa ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys. Muita käsitteitä joita joudun määrittelemään tutkimuksessani ovat ammatillinen opettaja, työelämän muutos, ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset muutokset ammatillisessa koulutuksessa. Taustateoriassani joudun myös sivuamaan maapallon kantokykyä.

Metodi opastaa kasvatustieteellisen tutkimuksen tekijää kulkemaan päättäväisesti oikeaan suuntaan tutkimuspoluilla oikeilla varusteilla varustettuna. Metodologia sana on kreikkaa ja tarkoittaa yhteen kerättyjä polkuja. Methodos on polku ja logos on yhteen kerätty. Metodoin valinta kasvatustieteen maastosta ei ole kuitenkaan helppoa ja yksinkertaista, koska kartta siitä on hyvin laaja ja moniulotteinen ja polkuja on useita. Parhaimmillaan metodologinen oppineisuus pystyy muuttamaan käsityksiämme kasvatustieteellisestä tiedosta ja se mahdollistaa kyvyn nähdä asiat uudessa valossa. (Sivenius & Saari 2015, 217 – 219).

Metodiopetus yliopistoissa jaetaan kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin menetelmiin vaikka ihmistieteellisen tutkimuksen menetelmäkenttää ei voi jakaa näin, vaan voidaan puhua kahdesta ideaalimallista, joista toinen perustuu luonnontieteelliseen koeesetelmaan ja toinen arvoituksen ratkaisemiseen loogisen päättelykyvyn avulla. Laadullisessa tutkimuksessa voi käyttää hyväkseen muuttuja-ajattelua ja tilastollista todistelua johtolankoina, jotta tutkimusaineistossa olevat arvoitukset ratkeaisivat. (Alasuutari 2011, 31 – 33).

Metodologinen tarkastelu auttaa löytämään oikeita tutkimuspolkuja, jotka auttavat uusiin oivalluksiin ja tiedon synnyttämiseen. Helpointa olisi tietenkin löytää valmiiksi tallattu polku, jota olisi helppo kulkea. Oman aineiston kanssa tutkija joutuu kuitenkin aina arvioimaan erikseen, sopiiko tämä polku minulle. Eksymisen välttämiseksi pitäisi pystyä miettimään että, miten tutkimus etenee ja syntyykö siitä jotain uusia oivalluksia. Metodologia on tiedon ala, jonka avulla pyritään selvittämään, miten menetelmällinen kulku tapahtuu ja mikä tekee siitä menetelmällisen. Metodologian avulla selvitetään myös, miten rationaalisuus ymmärretään tutkimuksessa ja mitä tietoa koskevia päätelmiä eri metodeissa tehdään. (Varto 2011, 16 - 17).

Tutkimusta tehtäessä oma tutkimusaihe pitäisi pystyä aina esittämään mahdollisimman selkeästi, jotta kaikki langat pysyisivät koko ajan tutkijan käsissä siten, että tutkimuksen alku ja loppu nivoutuisivat toisiinsa menetelmällisen kulun avulla. Kyselemisen ja tutkimisen voi aloittaa kokonaisuudesta osiin päin, jotta voi muodostaa kokonaisnäkömyksen tutkittavasta asiasta. Metodologinen pohdinta on henkistä työtä, jonka avulla tutkija tekee ratkaisuja, valintoja ja rajauksia, joita hänen on pystyttävä puolustamaan. Tutkimusta tehdessä on hyvä pohtia seuraavia seikkoja ja kysymyksiä: 1. Miten valitsemani menetelmällinen kulku liittyy tutkimuskysymykseen ja miten voin perustella sen? 2. Kuvaako aineistoni todella tutkittavaa ilmiötä? 3. Sopiiko tutkimusasenne yhteen tutkimuskysymyksen ja aineiston kanssa? 4. Mitkä asiat ja ilmiöt ovat merkityksellisiä maailmassa josta kirjoitan ja miksi ne ovat tärkeitä? 5. Minkälaiset teoriat ovat tarpeellisia ja avuksi? Ovatko ne todella hyödyllisiä? 6. Miten saan aineistoni siirrettyä yleisempään keskusteluun ja pystynkö perustelemaan omia ratkaisujani? Näiden kysymysten avulla tutkijan pitäisi saada tutkimus hallintaansa. (Varto 2011, 16 – 24). Metodologiaa pohtiessani jouduin miettimään, miten teen analyysin ja miten siirryn siitä synteisiin, jotta saisin haastattelujen tulokset liitettyä laajempaan kokonaisuuteen.

Tätä tutkimusta tehdessäni jouduin miettimään, että onko kestävän kehityksen opetus ja oppiminen nykyään tarpeeksi haasteellista ja tulevaisuuteen suuntautuvaa vai onko se jäämässä taka-alalle koulutuksia uudistettaessa ja että onko kestävä kehitys sanahelinää opetussuunnitelmissa, vai saadaanko ammatillinen koulutus tukemaan kestävän kehityksen kokonaisuutta oppilaiden, opettajien, työnantajien ja oppilaitosten yhteistyön tuloksena. Samalla mietin, että kasvattaako ammatillinen koulutus ja sivistys opiskelijoita hyvään elämään, joka jatkuisi heidän kauttaan myös tuleville sukupolville.

4.4 Miksi haastattelut

Halusin tehdä ihmistieteellisen ja laadullisen tutkimuksen haastatteleamalla erityisesti opettajia saadakseni heidän äänensä kuuluviin heidän elämisaailmastaan käsin, keskellä suuria yhteiskunnallisia muutoksia, jotka koskevat ammattikasvatusta, oppilaitoksia, opettamista ja opettajuutta kestävän kehityksen näkökulmasta. Aluksi ajattelin, että haastattelen yhtä opettajaa jokaiselta koulutuslialta ja muutamaa aineopettajaa saadakseni mahdollisimman erilaisia näkökulmia ja vastauksia. Jouduin tyytymän kuitenkin vähempään ajanpuutteen takia ja yksi opettaja kieltäytyi haastattelusta ja yhtä en tavoittanut. Haastattelut toteutin kulttuurialalla, luonnonvara- ja ympäristöalalla, sosiaali -terveys ja liikunta-alalla, tekniikan- ja liikenteen alalla sekä erityisopetuksen tukipalveluissa, jossa opetetaan periaatteessa oppilaita kaikilta koulutusaloilta

tarpeen mukaan. Yksi haastattelu oli ryhmähaastattelu, johon osallistui kolme opettajaa ja yksi haastattelemani opettaja oli aikuispuolen opettaja. Haastatteluissa käytin teemahaastattelurunkoa jonka olen esitellyt tutkimuksen toteutusta esitellessäni. Jokainen haastattelu kesti noin tunnin ja kaikki haastattelemani opettajat keskustelivat mielellään kestävään kehitykseen liittyvistä asioista. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan jätin pois koska siitä löytyi jo valmis tutkimus kestäväan kehityksen osalta.

Tutkimuksia lukiessani ja perehtyessäni teemahaastattelun saloihin tajusin, että teemahaastattelu on vain haastattelumenetelmä, jonka avulla saatu aineisto pitää vielä analysoida jollain menetelmällä, eli minun piti miettiä ja pohtia tarkasti analyysin vaiheita. Miten haastattelu analysoidaan? Ensin pitää asettaa tutkimusongelma ja rakentaa tutkimuskysymykset, jonka jälkeen valitaan aineiston keruutapa. Kun aineisto on kerätty niin siihen pitää tutustua ja järjestellä sekä rajata sitä. Tämän jälkeen sitä pitää vielä luokitella ja katsoa minkälaisia teemoja ja ilmiöitä aineistosta löytyy. Vasta tämän jälkeen aineistoa voidaan analysoida ja vertailla sekä muodostaa tulkintasääntö. Tulosten koontivaiheessa niitä tulkitaan ja koetellaan suhteessa aineistoon ja sen ulkopuolelle. Lopuksi käydään läpi teoreettinen dialogi, uudelleen hahmottaminen ja mietitään käytännön vaikutuksia sekä jatkotutkimustarpeita. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2011, 9 – 13.)

Teemahaastattelu jota käytin menetelmänä haastatteluissa, on keskustelunomainen puolistrukturoitu haastattelu joka mahdollistaa haastateltavan luonnollisen reagoinnin keskusteluun, jonka avulla tuotetaan tutkimusmateriaalia. Teemahaastattelu perustuu vahvaan vuorovaikutukseen haastattelutilanteessa mutta se lähtee liikkeelle tutkimuksen suunnittelusta, jossa ensin perehdytään tiedonhankintaan, suunnitteluun, ongelmien ja tavoitteiden ratkaisuun sekä miten haastattelutilanteissa toimitaan. On tärkeää perehtyä teoriaan ja tutkimustietoon sekä miettiä tutkimuksen teoreettisia peruskäsitteitä. Haastattelijan pitää miettiä omaa ja haastateltavien rooleja etukäteen ennen haastatteluja. Itse haastattelutilanteessa haastattelijan on hyvä pitää kiinni haastattelijan roolistaan esimerkiksi tarkentavien kysymysten avulla. On myös tärkeää, miten tutkija muotoilee tutkimusongelman ja minkälaista informaatiota hän saa etukäteen selville ennen haastattelujen alkua. Tässä suunnitteluvaiheessa on tärkeää miettiä myös haastatteluteemat valmiiksi, koska teemahaastattelun avulla pyritään pureutumaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksiin ja perusluonteeseen. Tutkijan täytyy myös miettiä etukäteen, millaisia päätelmiä hän aikoo aineistostaan tehdä. Nämä johtopäätökset voivat olla esimerkiksi kuvaavia tai ennustavia. (Hirsijärvi & Hurme 1982, 35-41.)

Haastattelurunkoon ei laadita yksityiskohtaisia kysymyksiä vaan tehdään teema-alueluettelo, jolloin teema-alueet edustavat alakäsitteitä tai teoreettisten pääkäsitteiden alakäsitteitä tai -luokkia. Haastattelutilanteessa ne toimivat haastattelijan apuna ohjaten haastattelua teema-alueiden pohjalta.

Itse haastattelu sisältää useita erityyppisiä kysymyksiä, jotka voidaan ryhmitellä eri kriteerien mukaan. (Hirsijärvi & Hurme 1982, 42 – 43.) Teemahaastattelun avulla haastattelijä varmistaa, että kaikki teema-alueet tulevat käytyä läpi, vaikka eri haastatteluissa niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat. (Eskola & Suoranta 2014, 86 – 87).

Haastattelututkimuksissa esiintyvät kysymykset voidaan yleisesti tyypitellä Gordenin mukaan mitä -kysymyksiin, miksi tai kuinka -kysymyksiin, missä tai milloin – kysymyksiin, kuinka paljon tai kuinka monta kertaa -tyyppisiin kysymyksiin sekä verbialkuisiin kysymyksiin. Banakan mukaan kysymykset voidaan jakaa tosiasiakysymyksiin, mielipidekysymyksiin, kuvaileviin kysymyksiin ja tunteisiin liittyviin kysymyksiin. Brandt taas tyypittelee haastattelukysymykset johdatteleviin avauskysymyksiin, vertailukysymyksiin, tapahtumien mieleen palauttamiskysymyksiin, tunteisiin liittyviin kysymyksiin, syy – seuraus kysymyksiin, miten vastaaja todennäköisesti toimisi tai menettelisi, normatiivisiin kysymyksiin kuten miten vastaajan mielestä pitäisi toimia ja miksi -kysymyksiksi. (Hirsijärvi & Hurme 1982, 131 – 132.)

4.5 Aineiston hankinta ja sisällönanalyysi

Tässä tutkimuksessa käytin alkuperäisilmauksina kokonaisia lauseita haastatteluista, jotta sain eroteltua aineistosta tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon. Luin aineiston läpi moneen kertaan saadakseni sen luokiteltua ja ymmärrettyä mistä opettajat oikeasti puhuivatkaan. Teemahaastattelun aineiston voi ryhmitellä teemoittain ja sen jälkeen luokitella ne alaluokkiin, yläluokkiin ja pääluokkiin.

Laadullisen tutkimuksen aineiston sisällönanalyysi lähtee liikkeelle haastattelujen kuuntelemisesta ja litteroinnista, joka jälkeen ne luetaan useampaan kertaan, jotta saadaan selville niiden sisältö. Ennen sisällönanalyysin aloittamista pitää määritellä kuitenkin analyysiyksiköksi lause tai yksittäinen sana. Tämän jälkeen ruvetaan etsimään systemaattisesti pelkistettyjä ilmauksia aineistosta ja tutkitaan samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia esimerkiksi, jos haastattelumenetelmänä on käytetty teemahaastatteluja niin eri teemojen sisältä voi löytyä erilaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Lopuksi pelkistetyt ilmaukset yhdistetään ja niistä tehdään alaluokat, jonka jälkeen niistä muodostetaan yläluokat. Myös yläluokat yhdistetään, jotta voidaan muodostaa kokoavia käsitteitä tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108 – 113.)

4.6 Teemojen rakentuminen ja muut aineistot

Omassa tutkimuksessani käytin aluksi alkuperäisilmauksina kokonaisia väri koodattuja lauseita haastatteluista, jotta sain eroteltua tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon aineistosta ja tietäisin, kuka opettaja on kyseessä. Käytin apuna myös numerointia op1, op2, ... jne. Litteroitua aineistoa haastatteluissa oli yhteensä yli 25 000 sanaa, jota lähdin supistamaan ja ryhmittelemään aihekokonaisuuksiksi. Teemahaastattelun aineiston voi ryhmitellä teemoittain ja sen jälkeen muuttaa alkuperäisilmaukset pelkistetyiksi ilmaisuiksi ja ne taasen alaluokkiin, yläluokkiin, pääluokkiin ja lopuksi yhdistäväksi luokaksi. Lähdin kuitenkin liikkeelle aineistolähtöisesti, eli en jaotellut aineistoa teemahaastattelujen teemojen pohjalta vaan tutkin, mitkä aiheet aineistosta tulivat esille selkeimmin mutta tietysti teemahaastattelun teemat vaikuttivat paljon siihen, minkälaisia asioita aineistosta löytyi. Seuraavassa esimerkki siitä miten analysoin aineistoa eteenpäin.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
No ei kiinnosta, kiinnostaa muut asiat. Ei ihan kaikki tää kouluttautuminenkaan kiinnosta, vaikka he täällä ovat, ne elämän kiinnostuksenkohteet ovat jossain ihan muualla.	Oppilaita kiinnostaa muut asiat kuin kestävä kehitys ja ilmastonmuutos.	Kiinnostuksen kohteet elämässä
Ne ketkä meille tulee opiskelemaan, niillä on niin paljon kaikkea muuta omassa itsessä niitä ongelmia, että ne ei ehkä mieti sillä tavalla, et ne maailman tason murheet ei ehkä oo niin lähellä	Oppilas pyrkii ratkomaan henkilökohtaisia ongelmia	Henkilökohtaiset ongelmat
Työpaikkojen merkitys tässä ja myös opiskelijoiden oma vastuu omasta oppimisestaan. opettajalla kun on vähemmän aikaa niin se tarkoittaa sitä, että vastuuta kaatuu johonkin muualle. opiskelijalle itselleen ja työpaikalle.	Vastuu oppimisesta kaatuu opiskelijalle ja työpaikalle	Vastuu oppimisesta.

Tämän vaiheen jälkeen supistin aineistoa edelleen yläluokiksi, pääluokiksi ja lopulta yhdistäväksi luokiksi. Aineistoa muokatessani vältin sitä, että alkuperäiset ilmaisut muuttuvat ja häviävät tiivistämisen seurauksena, joten pidin mielessäni koko ajan mistä haastatteluissa oli puhuttu

ja luin aineistoa yhä uudelleen ja uudelleen. Keskityin siihen mistä aineistossa puhuttiin ja mitä asioita siinä oli olemassa.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Tähän kerätään saman teeman alta yhteiset asiat.	Tässä edelliset yhdistetään laajemmaksi kokonaisuudeksi.	Selvennetään mitä edellinen tarkoitti.

Lopuksi aineiston abstrahoinnin avulla muodostin yhdistävät luokat. Tämänkaltaisen sisällönanalyysin avulla haastattelujen tulkinnan ja päättelyn avulla päästä käsitteellisempiin tulkintoihin, jonka jälkeen aineisto voidaan yhdistää teoriaan ja aikaisempaan tutkimukseen.

4.7 Analyysiperiaatteet

Tässä tutkimuksessa lähdin aluksi liikkeelle tekemiäni haastattelujen teemoista ja tutkin niiden sisältöjen eroavuuksia. Lopuksi päädyin kuitenkin tutkimaan aineistoa aineistolähtöisesti ja etsimään minkälaisia teemoja itse aineistosta löytyi. Haastattelutilanteista pyrin luomaan luontevia keskustelutilanteita, joissa opettajien oli helppo puhua ja vastata temahaastattelukysymyksiin. Haastatteluissa ammatillisen oppilaitoksen opettajat ovat kuvanneet omia käsityksiään kestävästä kehityksestä ja sen toteutumista opetuksessa opettajien ja oppilaiden näkökulmasta käsin. Lopuksi voin verrata haastattelujen avulla saatuja tuloksia kestävä kehityksen näkymiseen opetussuunnitelmissa ja oppilaitoksen strategiassa.

Teemahaastattelun aineisto tallennetaan mielellään äänittämällä, jotta aineiston puhtaaksikirjoittaminen eli litterointi voidaan tehdä tekstianalyysiä varten. Litterointi voidaan tehdä sanasta sanaan, tiivistämällä tai pilkkutarkasti, jolloin kaikki tauot ja äänenpainot kirjataan ylös. Heti lukemisen ja analyysivaiheen alussa on hyvä kartoittaa vastausten olennainen sisältö mahdollista tiivistystä varten. Tässä vaiheessa on jo hyvä miettiä mitä asioita aineistosta jätetään pois ja mitkä asiat ovat niin tärkeitä tutkimuksen kannalta, että ne kannattaa ottaa mukaan. Ennen analysointia aineistoa pitää lukea, jotta saa jonkinlaista ymmärrystä aineiston analyysin tekoon. (Hirsijärvi & Hurma 200, 138 – 143.)

Teemahaastatteluaineiston analyysin avulla pyritään saamaan ymmärrys ilmiöstä, joka kätkeytyy kerättyyn aineistoon. Aineiston läpikäynnin avulla siitä etsitään erilaisia rakenteita, prosesseja ja malleja. Tutkijan pitää pystyä prosessoimaan aineistoa ja miettimään mitä aineisto haluaa hänelle kertoa ja mitä se tarkoittaa. Aineistoa voidaan tiivistää ja keskittyä vain ydinasioihin samoin kuin tenttikirjoja luettaessa. Tiivistäminen auttaa näkemään ja ymmärtämään suurempia kokonaisuuksia. Erilaisten tulkintojen tekeminen litteroidusta ja koodatusta aineistosta vaatii

tutkijalta suurta luovuutta ja kekseliäisyyttä, jotta aineiston sanoma saadaan nostettua esille selkeästi. Aineiston koodaus voidaan tehdä teorialähtöisesti, jolloin aineistosta yritetään löytää teoriassa olevia käsitteitä tai aineistolähtöisesti jolloin aineistolle kehitetään oma koodausluokitus. (Kananen 2010, 60 – 63.)

Analyysin tekoon saa ymmärrystä vain lukemalla aineistoa ja esittämällä erilaisia kysymyksiä sille, kuten Miksi? Mikä? Kuka? Missä? ja Milloin? Aineistoa lukiessa voi kiinnittää huomiota myös seuraavan laisiin sisällöllisiin seikkoihin; olosuhteisiin, asioiden määrittelyihin, prosessikuvauksiin, toimintaan ja tapahtumiin sekä strategioihin. Lukemisen ja luokittelun avulla yritetään löytää erilaisia yhteyksiä aineistosta, jotta niistä voidaan raportoida. On hyvä tutkia myös erilaisia suhteita ihmisten ja asioiden välillä. Analyysin avulla aineistoa luokitellaan ja eritellään kokonaiskuvan saavuttamiseksi synteesivaiheessa. Analyysi voidaan esittää myös kolmivaiheisena prosessina johon kuuluvat aineiston kuvailu, luokittelu ja yhdistely. Aineiston kuvailun avulla pyritään vastaamaan kysymyksiin kuten kuka, missä, milloin, kuinka usein ja kuinka paljon. Kuvaukset on hyvä sitoa historialliseen aikaan ja paikkaan. Luokittelun avulla taasen pyritään jäsentämään tutkittavaa asiaa vertailun avulla, jotta tärkeät ja keskeiset asiat saadaan esille aineistosta. Luokittelussa on aina kyse myös päättelystä ja sen apuna voidaan käyttää tutkimusongelmaa, tutkimusmenetelmää, aikaisempia tutkimuksia, teoreettisia malleja, litteroitua aineistoa ja tutkijan intuitiota. Aineiston yhdistelyn tarkoituksena on löytää luokista samankaltaisuuksia, säännönmukaisuuksia ja poikkeuksia siten, että edellä esitetyt osat yhdistyvät toisiinsa kokonaisuudeksi. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 143 – 144.)

4.8 Luotettavuus

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen ja sen luotettavuus perustuu tutkimuskohteiden ymmärtämiseen inhimillisinä ja vuorovaikutteisina toimijoina. Olen tutkinut ammatillisten opettajien elämismailmaa todellisuutena, jolla on merkitystä ja siksi se edellyttää ymmärtämistä. (Raatikainen 2005, 8.) Elämismailmalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan opettajien arvotodellisuutta suhteessa kestävän kehityksen ideaan, oppilaitoksen strategiaan, opetussuunnitelmiin, oppilaisiin ja yhteistyötahoihin. Opettajien elämismailma muodostuu erilaisista merkityksistä, joita he antavat omalle toiminnalleen, päämäärilleen, suunnitelmilleen ja toimimiselle yhteisön jäsenenä. (Varto 2005, 28 – 29.) Opettajien mielipiteitä ja kokemuksia tutkittaessa laadullista menetelmää voidaan pitää luotettavimpana menetelmänä, koska niitä on hankala tutkia määrällisesti erityisesti, jos haluaa saada erilaisia mielipiteitä esiin.

Olen tutkinut ammattikasvatuksen eri tasoja oppilaitoksessa tässä tutkielmassa monipuolisesti ja rehellisesti. Lähdin liikkeelle kestävän kehityksen toteutumisesta ammatillisessa oppilaitoksessa ammattikasvattajien näkökulmasta. Selvitin myös mitä kestävästä kehityksestä puhuttiin opetussuunnitelmissa ja oppilaitoksen strategiassa. Tällä pyrin saamaan selville mitä opettajat ajattelevat kestävästä kehityksestä, sen toteutuksesta, tärkeydestä, opetuksesta ja oppilaiden osaamisesta ja miten se näkyy oppilaitoksen julkisissa asiapapereissa. Tutkimuksen haastattelut tein kevättalvella 2017 ja analyysivaiheen syksyllä 2017. Tutkimusraportti valmistui tammikuussa 2018.

Haastateltavien tunnistettavuuden ongelmaa mietin paljon ja päädyin tutkimuksessani siihen, että käytän koulutusaloja yläkäsitteenä mutta en paljasta minkä tutkinnon opettajaa olen haastatellut. Kahdelta opettajalta jotka on ehkä helppo tunnistaa aineistosta, kysyin erikseen lupaa siihen, että voin mainita sen alan tai koulutuksen erikseen.

5 ANALYYSIN TULOKSET

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla opettajien haastatteluista siitä, miten kestävän kehityksen periaatteet toteutuvat Koulutuskeskus Salpauksessa, löytyi viisi yhdistävää luokkaa, jotka olivat; 1. Sitoutuminen kestäväan kehitykseen Koulutuskeskus Salpauksessa, 2. Syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen tuki oppilaille, 3. Vastuu kestävän kehityksen oppimisesta jää työpaikoille ja opiskelijoille, 4. Oppilaiden valmiudet oppia kestäväa kehitystä, ja 5. Opettajien syvä huoli ammatillisen koulutuksen huonontumisesta ja kestävän kehityksen jäämisestä taka-alalle.

5.1 Sitoutuminen kestäväan kehitykseen Koulutuskeskus Salpauksessa

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Lajittelu Kierrätys	Ekologinen kestävä kehitys Evinromental sustainable development.	Sitoutuminen kestäväan kehitykseen Koulutuskeskus Salpauksessa. Sustainable development in Salpaus further education.
Työryhmät edistävät kestäväa kehitystä. Asennetaso ja läpäisyperiaate. Opetussuunnitelmat.	Kestävä kehitys käytännön työssä. Sustainable development in the practice and work.	
Taloudellisuus. Kustannuspuolen ohjailu. Hankintalaki / kilpailutus. Elinkaariajattelu.	Taloudellinen kestävä kehitys. Economical sustainable development	
Vain yksi maapallo käytettävissä. Ympäristökriisi. Väestönkasvu. Ihmisten elintavat ja hyvinvointi. Luonnosta huolehtiminen.	Maailman tila Global situation	
Vastuun ja ajan puute. Strategia pois 2015. Keke kokonaisuus hukassa	Sitoutuminen Commitment to the ideas of sustainable development.	

Opettajien haastatteluiden pohjalta taloudellinen ja ekologinen kestävä kehitys korostuvat eniten opetuksessa ja käytännön työssä. Tämä näkyy kaikilla koulutusaloilla erilaisten materiaalien taloudellisena käyttönä, jätteiden lajitteluna ja kierrätyksenä. Erilaisten materiaalien hukka pyritään minimoimaan ja opettamaan tämä myös oppilaille. Esimerkiksi pulssi työpajakoulussa käytetään kierrätysmateriaaleja oppilastöihin. Taloudelliseen kestäväan kehitykseen pyritään myös säästämällä sähköä ja paperin kulutusta eri toimipisteissä. Osaltaan kustannuspuolen ohjailu, hankintalait ja kilpailutus heikentävät kestäväan kehityksen toteutumista koska ekologiset tuotteet ovat yleensä hiukan kalliimpia kuin muut tuotteet ja siksi niitä ei hankita.

-Siellä takana aina se, et ihmiset on jotain tuottanu ja tehny, et mitä epäkohtia ja hyviä asioita sinne liittyy, niin harvemmin nit tulee kyl mietittyä. – taloudelliset ja materiaaliset näkökulmat tulee aina ensin. Op5.

Työryhmät pyrkivät edistämään kestäväan kehitystä mahdollisuuksien mukaan ja kaikki haastattelemani opettajat pitivät sitoutumista kestäväan kehitykseen tärkeänä asiana. Erityisesti alat jotka pyrkivät saamaan kestäväan kehityksen sertifikaatin halusivat panostaa siihen yhdessä pitkäjänteisesti. Tällaisia aloja olivat luonnonvara- ja ympäristöalan lisäksi liikenteen ala ja matkailu- ja ravitsemisala, jota Tarja Laaksonen on tutkinut Koulutuskeskus Salpauksessa. Haastattelua tehdessäni vain luonnonvara – ja ympäristöala oli saanut kestäväan kehityksen sertifikaatin ja heillä olikin hyvä kokonaiskäsitys kestäväan kehityksen eri osa alueista ja he pyrkivät toteuttamaan niitä koko kampusalueella oppilaiden ja henkilökunnan kanssa. Myös liikenteen alalle oli yritetty saada kestäväan kehityksen sertifikaattia vuodesta 2013 lähtien. Osalle opettajia kestäväan kehityksen kokonaisuus oli epäselvää ja vastuuhenkilön häviäminen työryhmästä sekä ajanpuute, vaikuttivat siihen, että kestävästä kehityksestä ei edes puhuttu koulutusosalalla ja lisäksi alkaneet yt neuvottelut veivät ajatukset muualle. Kuitenkin kaikilla koulutusaloilla taloudellinen ja ekologinen kestävä kehitys nousivat opetussuunnitelmista ja näkyivät myös näytön arvioinneissa yhtenä kriteerinä.

Vahvuus on ilman muuta se, että meillä on jo koko työtoiminta tän takana. Koko toiminta perustuu lakisääteisyteen, eli alana tää toimintamalli toimii jo kestäväan kehityksen periaatteiden mukaisesti. Laita kestävä kehitys kuntoon, jotta pärjät työelämässä. Se on helppo viedä ja siinä ei ole mitään vastakaikua opiskelijankaan puolelta. Op4.

Koulutuskeskus Salpauksessa oli selkeä kestäväan kehityksen strategia vuoteen 2015 asti ja olikin yllättävää, että strategiasta oli luovuttu juuri tuona vuonna, jolloin solmittiin kansainvälinen Pariisin ilmastopimus. Oppilaitoksessa näyttäisi oleva toisaalta erittäin vahvaa sitoutumista

kestävään kehitykseen ja toisaalta epätietoisuutta vastuusta, strategiasta ja kokonaisuudesta. Kaikki opettajat toivoivatkin kestävän kehityksen koulutusta henkilökunnalle ja yhteisten pelisääntöjen luomista. Yksi opettaja sanokin, että jos kestävästä kehityksestä ei puhuta oppilaitoksessa, niin silloin sitä ei pidetä tärkeänä. Suurimmat esteet kestävän kehityksen toteuttamiselle ja kehittämiseksi tulevat ajanpuutteesta ja resurssipulasta.

No meillä on tää yksi maapallo tässä käytössä ja onhan täällä nyt merkkejä, et ilmastot muuttuu ja muuta, että jokaisen pitäisi tässä nyt vähän miettiä, et minkälainen jälki tästä jää niinku tulevaisuuteen. Op6.

-Pitää toimia sillä tavalla, että saadaan luonnonvarat säilymään käyttökelpoisina jatkossakin. Op2.

Kestävä kehitys on tärkeää koska luonnonvarat loppuvat, mannerjäätiköt sulavat, elinolosuhteet huonontuvat ja eriarvoistuminen korostuu. Op6.

Kestävään kehitykseen sitoutumista opettajat perustelivat sillä, että ihmiskunnalla on vain yksi maapallo käytettävissä ja se on joutunut yhä pahenevaan ympäristökriisiin väestönkasvun ja ihmisten elintapojen takia. Väestönkasvun myötä materiaalien käyttö lisääntyy koko ajan ja pitäisi miettiä eri materiaalien yhteisvaikutuksia ympäristölle. Vain luonnosta huolehtimalla ja elintapoja muuttamalla voidaan saavuttaa hyvinvointia. Omilla epäitsekäillä valinnoilla voidaan helpottaa muiden ihmisten elämää. Olisikin hyvä, että oppilaitoksessa olisi kaikille pakollinen ympäristöasioiden opetus.

5.2 Syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen tuki opiskelijoille

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Oppilaiden kunnioitus, auttamishalu ja anteeksianto. Oppilaiden osaamisen esteiden poistaminen. Valmennus ja vuorovaikutus. Yhteistyö eri auttamistahojen kanssa. Kasvatus ja asenteiden muokkaus. Yhteishengen vahvistaminen yhteistoiminnan avulla esim.	Vahva sosiaalinen tuki uusille oppilaille ja niille, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Strong social support to the students especially for them who are in social marginalisation.	Syrjäytymisen ehkäisy. Social sustainable development in teaching.

teemapäivät ryhmäytyminen. Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy.	ja		
Työturvallisuus työhyvinvointi.	ja		

Sosiaalinen kestävä kehitys tuli aineistossa esille erittäin vahvasti luonnonvara- ja ympäristöalalla sekä Pulssi työpajakoulussa, joka on osa erityisopetuksen tukipalveluita. Pääajatuksena näissä toimipisteissä oli antaa vahva sosiaalinen tuki kaikille oppilaille ja erityisesti niille, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Luonnonvara- ja ympäristöalalla oppilaiden yhteishenkeä pyritään kasvattamaan yhteistoiminnan avulla tietoisesti siten, että kaikki koulutusalat kampusalueella osallistuvat teemapäiviin ja ryhmäytymiseen. Tällä opettajat pyrkivät tietoisesti luomaan hyvä yhteishenki ja ehkäisemään syrjäytymistä ja kiusaamista sekä vaikuttamaan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen koko kampusalueella.

Kyl kai meil sosiaalinen korostuu, kun työnä on ratkoa oppimisen esteitä ja valmentaa arkeen ja muuhun. – yhteistyöllä pyritään keskeytymisen ehkäisyyn eri tahojen kanssa. Op6.

Erityisopetuksen tukipalveluissa sosiaalinen kestävä kehitys näkyi oppilaiden kunnioittamisena, henkilökunnan auttamishaluna ja anteeksiantavana asenteena. Oppilaiden osaamisen esteitä pyrittiin poistamaan valmennuksen ja vuorovaikutuksen avulla, sekä tekemään yhteistyötä eri auttamistahojen kanssa. Kestävä kehitys voidaan oppia kasvattamalla nuoria ja muokkaamalla heidän asenteitaan opintojen aikana. Tämä on tärkeää koska, joillekin oppilaille ammattikoulu on mahdollisesti viimeinen koulu, jota he käyvät.

Sosiaali- terveys ja liikunta -alalla opetetaan paljon ihmisen terveyteen, sairauteen, työssäjaksamiseen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista mutta niitä ei liitetä sosiaaliseen kestäväan kehitykseen, vaan ne ovat keskeinen osa tarvittavaa ammattitaitoa. Tekniikan ja liikenteen sekä kulttuurialalla on itsestään selvää, että huolehditaan työsuojelusta ja työhyvinvoinnista sekä puututaan kiusaamiseen ja syrjintään samalla kun yritetään ehkäistä oppilaiden syrjäytymistä. Näitä asioita ei kuitenkaan mielletä kuuluvaksi kestäväan kehitykseen, vaikka ne ovat tärkeä osa sosiaalisen kestäväan kehityksen ydintä.

5.3 Vastuu kestävän kehityksen oppimisesta jää työpaikoille ja opiskelijoille

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Vastuu kestävän kehityksen oppimisesta jää työpaikoille ja opiskelijoille. Työntekijöiden ja opiskelijoiden kohtelu työpaikoilla. 16 v. nuori ei kelpaa työpaikoille. Työpaikalla oppii vain yhden tavan tehdä. Työpaikalla ei opita teoriaa. Ei aikaa yksilölliseen opettamiseen.	Oppiminen työpaikoilla. Learning in the workplaces. Eriasoistuminen.	Kestävän kehityksen oppiminen työpaikoilla. How to learn sustainable development at work?
Eikö koulu opetakaan enää mitään?	Ihmettelyä työpaikoilla. Wondering???	
Työpaikoilla noudatetaan viranomais määräyksiä, lakeja ja asetuksia kestävän kehityksen suhteen.	Viranomais määräykset. Authoritative orders.	

Kestävän kehityksen oppiminen jää yhä enemmän oppilaiden ja työpaikojen vastuulle koska resursseja ja opetusta on niin vähän. Työpaikalla oppii kuitenkin vain yhden tavan tehdä, eikä siellä opita teoriaa, eikä siellä ole aikaa oppilaiden yksilölliselle opettamiselle. Kestävän kehityksen suhteen työpaikoilla noudatetaan kuitenkin viranomais määräyksiä, lakeja ja asetuksia. Ympäristöalalla opiskelijat tekevät kestävään kehitykseen liittyvän näyttötehtävän ja konkreettisia kehitysehdotuksia työpaikoille. Joillain työpaikoilla ihmetellään oppilaiden osaamattomuutta ja sitä, että eikö koulu opetakaan enää ammatissa tarvittavaa osaamista ja valmiuksia.

5.4 Oppilaiden valmiudet oppia kestävää kehitystä

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Opetussuunnitelmaa on auki kirjoitettu oppilaille kestävän kehityksen osalta. Näytön arvioinnit.	Kestävä kehitys opetussuunnitelmassa. Sustainable development in school's curriculum.	Kestävä kehitys ja oppilaat. Sustainable development & students.

<p>Kestävään kehitykseen sitoutuminen heikointa oppilailla. Epäselvää mikä on kestävä kehitys. Valmiudet itsenäiseen opiskeluun ovat heikot. Välinpitämättömyyden riski.</p>	<p>Sitoutuminen kestäväan kehitykseen. Students commitment to the sustainable development.</p>	
<p>Maailmanpelastajia ja luonnossa liikkujia. Yksilöllinen opintopolku ja valinnanvapaus. Omatoimisuus korostuu. Ymmärrys kierrätyksestä ja raaka aineiden käytöstä. Tekotavat tulevat käytännön työn kautta.</p>	<p>Omatoimisuuden vaatimus. Independent initiative demands.</p>	
<p>Panostaminen erityisoppilaisiin tärkeää. Tarvitaan tukiverkostoja. Eritasoisuus ongelmana suuryhmissä. Oppimisvaikeudet ja opiskelun ongelmat. Henkilökohtaiset ongelmat.</p>	<p>Erityisoppilaiden tuki. Where is the support to the students who have special needs and problems?</p>	

Luonnonvara ja ympäristöalalla opetussuunnitelmaa on auki kirjoitettu oppilaille kestävän kehityksen osalta, joten opettajat ovat perehtyneet kestävän kehityksen sisältöihin hyvin. Muilla koulutusaloilla kestävä kehitys on opetussuunnitelmissa linkkinä opetushallituksen sivuille eikä sitä ole auki kirjoitettu. Se näkyy myös näytön arvioinneissa yhtenä arvioinnin kriteerinä.

Useille oppilaille kestävä kehitys on käsitteenä epäselvä eikä sitä välttämättä käytetä opetuksessa terminä, kun tehdään esimerkiksi öljynvaihto autoon ja otetaan vanha öljy talteen. Oppilaiden sitoutuminen kestäväan kehitykseen oppilaitoksessa on heikointa monesta syystä. Osalle oppilaita muut asiat kiinnostavat vain paljon enemmän ja sitten voi olla omassa elämässä niin paljon ongelmia, ettei maailmantason murheet ole mielessä. Tässä asiassa on paljon vaihtelua, koska jotkut oppilaat ovat erittäin kiinnostuneita globaaleista ympäristöongelmista ja maailman pelastamisesta toisia asia ei taas kiinnosta yhtään.

Koko ajan täs joutuu kiinnittämään huomiota, et se noilla nuorilla missään nimessä oo selkäytimessä, että mikä on, vaikka energiatjätettä ja juomatölkit menevät normaaliin roskikseen. Op5.

Opiskelijoille laaditaan yksilöllinen opintopolku ja heiltä vaaditaan omatoimisuutta yhä enemmän. Monilla oppilailla valmiudet itsenäiseen opiskeluun ja valintojen tekoon ovat kuitenkin heikot. Opettajien haastatteluissa korostuikin ajatus siitä, että erityisoppilaisiin tulisi panostaa enemmän ja saada heille laajat tukiverkostot ja hyvä tuki oppimisvaikeuksiin, henkilökohtaisiin ongelmiin ja elämänhallintaan. Eritasoisuuden ongelmat korostuvat erityisesti suurryhmissä.

-Olisi helpompi, jos ois semmonen erityisryhmä ja sinne saatais panostettua enempi. Ois tärkeää panostaa erityisoppilaisiin. Op4.

5.5 Opettajien huoli ammatillisen koulutuksen huonontumisesta ja kestävän kehityksen jäämisestä taka-alalle.

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Koko toiminta kärsii koulutusleikkauksista. Kestävä kehitys jää sivuun. Leikkaukset ja yt:t vievät ajatukset pois kestävästä kehityksestä. Opetuksen vähetessä kestävä kehitys häviää.	Kestävä kehitys jää sivuun. Sustainable development is falling into disuse.	Opettajien huoli ammatillisen koulutuksen huonontumisesta ja kestävän kehityksen jäämisestä sivuun. Education is weakening
Ajanpuutteen takia työaika ei riitä. Ohjaamisen sijaan pitäisi olla opetusta koska se on tärkeää. Ammattitaidosta on leikattu eikä opetukseen ole rahaa.	Ammattitaito kärsii. Vocational expertise is weakening.	
Tasa-arvo heikkenee ja eriarvoistuminen kasvaa.	Eriarvoistuminen kasvaa. Social inequality is growing.	
Minimiresurssit opetuksessa. Joustot pois. Työaika. Koko toiminta kärsii koska osaaminen ja opetus vähenevät ja kestävä kehitys jää taka-alalle. Ajanpuute ohjaamiseen. Ammatin ydin edellä. Keke unohtuu.	Opetus ei kehity. Vocational education is not developing.	Koulutusleikkausten vaikutukset. (Huoli opetuksen suuntauksesta).
Opettaja on mentori ja ohjaaja. Opetus on muuttumassa valmennukseksi.	Opetus on muuttumassa. Vocational education is changing.	

Keke opetuksen ohessa. Näyttötehtävät ja oppilaiden kehitysehdotukset työpaikoille. Tiimioppiminen.		
Erityisopiskelijoiden asema huolettaa koska tukitoiminnot ovat vähentyneet. Ohjaaminen on lisääntynyt samalla kun syrjäytymisvaara on kasvanut.	Erityisopiskelijoiden tuki? Where is the support to the students who have special needs?	

Koulutusleikkausten takia Koulutuskeskus Salpauksessa on vähennetty henkilökuntaa kaikilta koulutusaloilta monena vuonna peräkkäin yhteistoimintaneuvottelujen seurauksena. Tämän johdosta opettajille on tullut syvä huoli ammatillisen koulutuksen suuntauksesta ja koulutusleikkaukset ovat vieneet ajatukset pois kestävästä kehityksestä. Opettajat sanovat, että koko ammattikoulutus oppilaitoksessa kärsii näistä koulutusleikkauksista, koska opetuksen vähetessä kestävä kehitys jää sivuun. Irtisanottujen opettajien mukana oppilaitoksesta on lähtenyt paljon ammattitaitoa ja osaamista pois. Ajanpuutteen takia työaika ei riitä opettamiseen eikä ohjaamiseen, jolloin myös oppilaiden osaaminen ja ammattitaito vähenevät. Opetusta joudutaan tekemään yhä enemmän minimiresursseilla, eikä toteutuksiin ole sellaisia joustoja, kuin oli aiemmin eikä opetus pääse kehittymään juuri mihinkään. Opetusta pyritään kuitenkin toteuttamaan ammatin ydin edellä, jolloin kestävä kehitys jää helposti taka-alalle ja unohtuu.

Koulutusleikkaukset heikentävät kestävän kehityksen opetusta ja oppimista koska opetukseen on vähemmän aikaa. – ois otollista nostaa kestävä kehitys keskiöön. Op3.

-ennen oli puolet enemmän opettajia, joten yritetään pyristellä tässä pahaamme mukaan ja yritetään päästä opetussuunnitelman tavoitteisiin mutta opetus ei ole kyllä kehittymässä varmaan mihinkään suuntaan. Op1.

Opetus ja opettajan rooli ovat myös muuttumassa siten, että opettaja on yhtä aikaa mentori, valmentaja, opettaja ja ohjaaja. Opetusta joudutaan kuitenkin toteuttamaan minimiresursseilla eikä työaika riitä oppilaiden yksilölliseen ja eriaikaiseen ohjaamiseen. Kestävää kehitystä pyritään opettamaan muun toiminnan ohessa ja oppilaat oppivat asioita esimerkiksi tiimioppimisen avulla ryhmissä. Aikuisopiskelijoille tämä on helpompaa kuin nuorille. Kulttuuri- sekä tekniikan ja liikenteen alalla valvonnan puute työsaleissa ei ole kestävän kehityksen mukaista toimintaa, vaan se voi johtaa työtapaturmiin ja vaarallisten aineiden huolimattomaan käsittelyyn.

Yhteisten oppimistilaisuuksien järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa eivätkä oppilaat opi samoja asioita. Opiskelijat opiskelevat itsenäisesti yhä enemmän mutta peruskoulu ei anna itsenäisen opiskelun valmiuksia. Op3.

Yksi suuri huolenaihe opettajille on erityisopiskelijoiden asema opetusryhmissä, koska myös tukitoiminnot ovat vähentyneet. Tämän seurauksena oppilaiden ohjaaminen on lisääntynyt samalla kun heidän syrjäytymisvaara on kasvanut. Opettajat ovat havainnet myös tasa-arvon heikentyneen ja eriarvoistumisen kasvaneen eri koulutusaloilla. Aikuisopiskelijat ja motivoituneet oppilaat saavat hyviä työssäoppimispaikkoja mutta 16 vuotiaan nuoren on vaikea saada työssäoppimispaikkaa eivätkä kaikki työnantajat halua niin nuoria oppilaita työpaikoille.

Digitalisaation mukana myös kestävän kehityksen opetusta on alettu siirtämään yhä enemmän sähköisille alustoille ja oppilaita ohjataan niiden kautta itsenäiseen opiskeluun. Tämä ei kuitenkaan onnistu kaikilta ja opiskelijat yrittävät esimerkiksi kopioida tekstejä suoraan netistä tehtäviään varten. Erityisesti tekniikan ja liikenteen sekä kulttuuri aloilla älypuhelimien ja tablettien käyttö ei riitä takaamaan oppilaiden ammatillista osaamista, vaan niiden sijaan heidän pitäisi opetella ja oppia käyttämään koneita, ohjelmia ja järjestelmiä, joita käytetään teollisuudessa esimerkiksi CNC koneita. Osa opettajista on todella taitavia tekemään oppimismateriaaleja sähköisille alustoille mutta jos järjestelmät eivät toimi kunnolla, niin silloin oppilaiden motivaatio putoaa välittömästi ja oppiminen hankaloituu. Monet työvaiheet eri ammateissa voi oppia vain motoristen toistojen avulla, eikä niitä voi oppia videoita katselemalla tai lukemalla. Erityisen tärkeitä toistot ovat työturvallisuuden kannalta monessa työssä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa tutkittiin kestävän kehityksen ilmenemistä ammattikasvatuksessa ja tarkoituksena oli saada selville, miten kestävä kehitys toteutuu ammatillisessa oppilaitoksessa opettajien mielestä. En rajannut kestävän kehityksen osa-alueita haastatteluja varten, koska halusin saada aikaan jonkinlaisen kokonaiskäsityksen opettajien tietämyksestä ja pitää tutkittavan kentän mahdollisimman avoimena, jolloin jonkun kestävän kehityksen ulottuvuuden poisjääminen vastauksista ei haitannut. Näin sain selville, miten kestävä kehitys painottuu eri koulutusaloilla ja mitä opettajat siitä tiesivät. Haastattelukysymysten avulla selvitettiin ja arvioitiin, miten kestävä kehitys näkyi opetuksessa, oppilaitoksessa, oppilaiden oppimisessa, työpaikoilla ja miten sitä edistettiin keskellä yhteiskunnallisia muutoksia. Analyysivaiheessa pyrittiin löytämään vastauksia aineistolähtöisiin kysymyksiin, kuten minkälaista sitoutuminen kestäväan kehitykseen on ammatillisessa koulutuksessa, miten oppilaiden syrjäytymistä ehkäistään ja opiskelijoita tuetaan, jääkö vastuu kestävän kehityksen oppimisesta työpaikoille ja oppilaille, minkälainen valmius oppilaille on oppia kestävää kehitystä ja mitä tehdä opettajien huolelle ammatillisen koulutuksen huonontumisesta ja kestävän kehityksen jäämisestä taka-alalle?

Kestävä kehitystä voidaan pitää ihmiskunnan haastavimpana oppimishaasteena myös ammattikasvatuksen näkökulmasta, koska sen oppiminen vaatii laajaa kokonaisvaltaista ajattelua, joka ottaa tulevaisuuden huomioon ja pystyy sopeutumaan ilmastonmuutoksen rajuuteen ja hillitsemään sitä laajoilla muutoksilla koulutuksessa, energiantuotannossa sekä elämäntavoissa. Kestävä kehitys toteutuu yhteiskunnissa luonnon, ihmisten ja talouden ehdoilla ja sen pitäisi sisältyä kaikkeen ihmisten toimintaan, jotta se toteutuisi. Jos kestävyysajattelussa rajoitutaan vain yhteen näkökulmaan, niin silloin kestävän kehityksen keskeinen merkitys häviää, eivätkä elämän edellytykset välttämättä säily. Kestävän kehityksen globaalina tavoitteena voidaan pitää elämän säilymistä mahdollisimman monimuotoisena maapallolla. (Salonen 2010, 31-36.) Jos kestävä kehitys jää oppilaitoksissa vain yhdeksi elinikäisen oppimisen avaintaidoksi niin silloin se jää syrjään, sen sijaan, että se nostettaisiin oppilaitoksen strategian yhdeksi päätavoitteeksi. Jotta kestävästä kehityksestä tulee osa opettajien ja oppilaiden elämäntapaa ja ammattitaitoa, niin sen omaksumiseksi tarvitaan opetusta, kasvatusta, sivistystä ja syvällistä oppimista.

Tutkimukseni mukaan kestävä kehitys toteutuu Koulutuskeskus Salpauksessa hyvin paljon taloudellisista ja ekologisista lähtökohdista käsin eivätkä kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet ole selkeitä opettajille. Luonnonvara- ja ympäristöalalla kestävän kehityksen kaikkia neljää ulottuvuutta pyritään ottamaan huomioon kaikessa toiminnassa ja sitä on opetuksessa 40 osaamispistettä. Muilla aloilla erillistä ympäristö tai kestävän kehityksen opetusta on vain yksi osaamispiste tai ei ollenkaan. Oppilaitoksesta puuttuu selkeä kestävän kehityksen strategia, eikä siitä ole ollut koulutusta opettajille oppilaitoksessa, joten opettajat ovat omaksuneet kestävän kehityksen periaatteet ammattitaidoksi oman työn kautta, opetussuunnitelmista ja ammattiosaamisen arvioinnin kriteereistä. Kestävän kehityksen linjaukset ovat kuitenkin suunnitteilla ja kestävä kehitys näkyy opetussuunnitelmissa ja se oli esillä oppilaitoksen esittelyssä yhtenä kehittämistavoitteena. Opettajille kestävään kehitykseen sitoutuminen on tärkeää ja itsestään selvää. Kaikki haastatteluihin osallistuneet opettajat pitivät kierrätystä ja materiaalien säästävää käyttöä tärkeänä. Käsitukset sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävästä kehityksestä eivät olleet kovin selkeitä, vaikka esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy, kaikenlaiseen kiusaamiseen puuttuminen, oppilaiden ja henkilökunnan työhyvinvointi sekä työturvallisuus olivat kaikille opettajille itsestään selviä asioita mutta niitä ei liitetty sosiaaliseen kestävään kehitykseen, jonka ydintä ne ovat.

Oppilaitoksen strategiassa korostui ensisijaisesti talousajattelu, työelämäyhteyksien vahvistaminen ja erilaisten muutosten toteuttaminen suhteessa oppilaitoksen pedagogiikkaan. Muutokset toteutetaan EU tasoisten uusliberalististen ideoiden pohjalta opetushallituksen ja opetusministeriön toimeenpanemina ja vaikka oppilaitostasolla puhutaan pedagogisesta kehittämisestä ja strategiasta, niin kuitenkin Koulutuskeskus Salpaus on pakotettu muuttamaan toimintatapojaan yhteiskunnan toimesta, eikä se ole voinut itse suunnitella muutoksia vaan ainoastaan niiden toteutusta oppilaitostasolla. Tämä on ollut hämmentävää koska muutokset koulutusleikkauksineen ovat olleet niin nopeita ja massiivisia, ettei opettajilla ole ollut aikaa miettiä mistä oikeastaan on kyse ja mitä yhteiskunnassamme tapahtuu.

Pedagogisilla muutoksilla oppilaitoksessa pyritään siirtämään opetus ja opiskelu digitaalisiin oppimismaisemiin ja muuntojoustaviin oppimisympäristöihin. Tällä pyritään aikaan ja paikkaan sitomattomaan oppimiseen. Vaikka oppilaitoksen pedagogisen strategian tavoitteet perustuvat humanismiin ja holistiseen oppimiskäsitykseen ja opettajilta odotetaan entistä enemmän ryhmätyötaitoja, verkosto-osaamista sekä opiskelijoiden aitoa kohtaamista, niin silti on ristiriitaista, että mahdollisuudet tähän on leikattu pois vähentämällä opetusta ja ohjaamista eikä heillä ole ollut koulutusta tähän. 70-20-10 työssäoppimisen mallin mukaisesti opiskelijat ovat entistä enemmän työpaikoilla, joten mahdollisuudet hyvään vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa vähenevät, koska opettajat ja opetus jäävät taustalle.

Suomalaisten kansainvälinen koulumenestys ei ole pystynyt suojaamaan ammatillista koulutusta uusliberalistiselta globaalilta koulutuspolitiikalta, eikä hyvinvointivaltion alasajolta. 1990-luvun laman jälkeen koulutuspolitiikka muuttui ja ammatillisessa koulutuksessa alettiin toteuttaa erilaisia innovaatioita, kilpailua ja talousajattelua. Maailmanlaajuisen finanssikriisin 2008 jälkeen Suomen valtio alkoi vähentää koulutusmenoja ja koko koulutusverkostoa heikennettiin. (Antikainen & Rinne, 2012, 477-479.) Laman jälkeen Suomessa alettiin toteuttamaan uusliberalistista koulutuspolitiikka, joka nosti kilpailukyvyn myös koulutuksen yhdeksi päämääräksi ja johti koulutusleikkauksiin, huononnuksiin sekä tehokkuusajatteluun. Koulutuspolitiikassa korostettiin tasa-arvon sijaan kilpailua, joka seuloo huippuosajat esiin massasta. (Hilpelä 2007, 664-667.) Koulutusleikkausten takia ammatillinen koulutus on huonontunut eikä opettajilla ole aikaa eikä resursseja opettaa juuri muuta kuin eri ammateissa tarvittavia ydintaitoja, jolloin kestävä kehitys jää helposti syrjään.

Uuden koulutuspolitiikan seurauksena nuoret nähdään potentiaalisina itseohjautuvina menestyjinä, jotka ovat vastuussa omasta tuloksellisuudestaan ja menestyksestä. He ovat ikään kuin oman elämänsä sankareita ja seppiä. Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria pyritään auttamaan resurssien mukaan, mutta tärkeintä on kuitenkin taata Suomen kilpailukyky uusliberalistisen koulutuspolitiikan avulla. (Rinne 2001, 96-97.) Kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole menestyjiä eivätkä kaikki pysty itsenäiseen opiskeluun ja he tarvitsevat paljon ohjausta, tukea ja kasvatusta. Yksi suuri huolenaihe opettajille on erityis-opiskelijoiden asema opetusryhmissä, koska myös tukitoiminnot ovat vähentyneet. Tämän seurauksena oppilaiden ohjaaminen on lisääntynyt samalla kun heidän syrjäytymisvaara on kasvanut. Opettajat ovat havainnet myös tasa-arvon heikentyneen ja eriarvoistumisen kasvaneen eri koulutusaloilla. Aikuisopiskelijat ja motivoituneet oppilaat saavat hyviä työssäoppimispaikkoja mutta 16 vuotiaan nuoren on vaikea saada työssäoppimispaikkaa eivätkä kaikki työnantajat halua niin nuoria oppilaita työpaikoille. Nuorten syrjäytymisriskit johtuvat monista erilaisista sosiaalisista ja psyykkisistä ongelmista kuten, kasvuympäristöstä, talousvaikeuksista, ongelmista perheessä, vertaisryhmistä, epäonnistumisista ja ongelmien kasautumisesta. (Laine 2001, 271-278). Syrjäytymisvaarassa oleva nuori tarvitsee aikaa kasvaakseen ja kehittyäkseen. Tähän tarvitaan huolenpitoa, läsnäoloa, hyväksyntää ja sitä että häneen keskitytään hyvän vuorovaikutteisen kasvatuksen avulla. Tämä ei voi kuitenkaan toteutua ilman resursseja ja aikaa.

7 POHDINTAA JA ARVIOINTIA AIHEESTA

7.1 Mitä uutta löytyikään?

Opettajana toimiessani olen keskittynyt oppituntien suunnitteluun ja opetukseen pitkälti opetussuunnitelmien sisältöjen mukaan kuitenkin käyttäen hyödykseni kaikkea monipuolista osaamista mitä minulla on mutta opetustyön hektisyydestä johtuen minulla ei ole ollut aikaa miettiä mistä opetussuunnitelmien sisällöt ja oheistukset tulevat, vaikka olen pyrkinyt fokuoimaan opetuksen aina miettimällä mitä opetan, miksi opetan ja miten opetan? Uskon, että tämä on todellisuutta monen opettajan kohdalla. On tietysti itsestään selvää, että opetussuunnitelmat tulevat opetus ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen määräyksistä ja ohjeista ja, että niitä muokataan koulukohtaisesti. Yllätyksenä tätä tutkimusta tehdessäni huomasin, että ammatillisessa koulutuksessa noudatetaan EU tasolta tulevaa uusliberalistista koulutuspolitiikkaa ja sen linjauksia, eli oppilaitoksilla ei ole paljoakaan sanavaltaa muutoksiin ja linjauksiin vaan muutokset tapahtuvat autoritäärisesti ulkopuolisen kansainvälisen ohjauksen sanelemina. Tämänkaltainen ohjailu on vanhanaikaista eikä se edistä oppilaitosten paikallista päätäntävaltaa ja demokratiaa. Väitänkin, että pakotettuina muutoksiin ja koulutusleikkauksiin oppilaitosten on vaikea uudistua ja kehittyä aidosti. Nyt totellaan vain ulkopuolelta tulevia määräyksiä, uudistuksia ja ohjeistuksia ja sopeudutaan niihin. Näitä muutoksia ovat muun muassa työelämälähtöiset mallit ja digitalisaatio.

Ammatillista koulutusta on pyritty uudistamaan ristiriitaisissa tunnelmissa valmistautumalla ammatillisen koulutuksen reformiin taloudellisen taantuman rinnalla samalla kun oppilaitosten rahoitusta on leikattu rajusti. Maaliskuuhun 2017 mennessä ammatillisista oppilaitoksista oli irtisanottu 648 opettajaa, joten opetuksen taso ja määrä olivat vähentyneet huomattavasti. Samalla oppilaitoksissa on pyritty muuttamaan opetustapoja ja lisäämään työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. (Varjo 2017.) Voidaan sanoa, että nämä uudistukset ovat heikentäneet oppilaiden, opettajien ja ammatillisten oppilaitosten asemaa huomattavasti.

Yhtenä positiivisena yllätyksenä tätä tutkimusta tehdessäni tuli se, että haastattelemani opettajat olivat kaikki sitoutuneita toteuttamaan kestävästä kehitystä opetuksessaan ja muussa toiminnassaan, eikä kukaan heistä kyseenalaistanut kestävästä kehityksen tärkeyttä tai ilmastomuutoksen torjuntaa. Yksi opettaja totesikin, että olisi omituista, jos joku työyhteisössä kyseenalaistaisi kestävästä

kehitykseen sitoutumisen. Toinen yllätys oli Vipusenkadun uudet ympäristöystävälliset rakennukset, jotka osoittavat konkreettisella tavalla sen, että Koulutuskeskus Salpaus on sitoutunut ilmastonmuutoksen torjuntaan ja kestäväan kehitykseen. Negatiivinen yllätys tutkimusta tehdessä oli se, että osa käyttämästäni digitaalisesta materiaalista ja lähteistä hävisi Koulutuskeskus Salpauksen sivuilta uusien sivujen myötä.

7.2 Arviointia tutkimuksesta

Tätä tutkimusta aloittaessani en ehkä ymmärtänyt sitä, mitä kaikkea olinkaan aikeissa tutkia ja fokukseni olikin aluksi vahvasti opettajien haastatteluissa, kestäväan kehityksen opettamisessa ja oppimisessa. Luin myös paljon kirjoja maapallon huonosta tilasta ja kasvun rajoista. Olin kuitenkin kirjoittanut tutkimussuunnitelmaan, että tutkin myös oppilaitoksen strategiaa ja opetussuunnitelmia, joten jouduin tekemään moninkertaista salapoliisityötä ymmärtääkseni, mistä asioista opettajat haastatteluissa puhuivat ja mitä strategiapapereissa ja opetussuunnitelmissa oli näkyvillä kestävästä kehityksestä, opetuksesta, oppimisesta ja muutoksista ammattikasvatuksessa. Myös metodin valintaa varten jouduin kertaamaan, lukemaan ja miettimään mitä metodologia on, miten aineistoa luokitellaan ja miten tehdään synteesi. Helpoin vaihe tässä tutkimuksessa oli haastattelujen tekeminen ja niiden litterointi. Tämän vaiheen jälkeen minun oli pakko käydä haastattelut moneen kertaan läpi analyysiä varten, miettiä mistä niissä puhutaan ja minkälaisia teemoja aineistossa on. Itseasiassa koko aineistoa läpikäydessäni jouduin miettimään ontologiaa eli sitä mitä aineistossa on oikeasti olemassa ja miten se tulee näkyväksi.

Mielestäni onnistuin analysoimaan haastattelut aineistolähtöisesti hyvin ja löysin niistä viisi kategoriaa, jotka olen esitellyt analyysin tulokset kappaleessa. Samoin sain selville oppilaitoksen strategian ja opetussuunnitelmien painotusalueet. Tätä tutkimusta suunnitellessani minulla oli vaikeuksia rajaamisen kassa mutta halusin säilyttää kestäväan kehityksen kokonaisuutena, jottei se pirstaloituisi, vaikka se onkin käsitteenä hyvin monimerkityksinen ja laaja. Alun perin ajattelin, että haastattelen opettajien lisäksi oppilaita, oppilaitoksen johtoa ja työnantajia mutta silloin työ olisi paisunut aivan liian isoksi, joten päätin tutkia oppilaitoksen strategiaa ja opetussuunnitelmia opettajien haastattelujen lisäksi.

7.3 Suositukset ja jatkotutkimus

Koulutuskeskus Salpauksessa kestävästä kehitystä pyritään toteuttamaan hyvin paljon taloudellisesta ja ekologisesta näkökulmasta käsin, jolloin sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys jäävät, ikään kuin pimentoon vaikka niitä toteutetaankin monella koulutusosalalla mutta ei kestävästä kehityksen nimekkeen alla. Tulevaisuudessa olisikin hyvä kouluttaa henkilökuntaa ja avata kestävästä kehityksen osa-alueita enemmän ja sitouttaa ihmisiä torjumaan ilmastonmuutosta. Kestävästä kehityksen kasvatusta, ympäristökasvatusta, ilmastokasvatusta tai globaalikasvatusta ei voi omaksua ja sisäistää ilman koulutusta, lukemista, oppimista ja ymmärtämistä. Oppilaitoksella olisi hyvä olla selkeä kestävästä kehityksen strategia ja koulutusohjelma henkilökunnalle, jonka avulla opitaan sopeutumaan ilmastonmuutokseen ja hillitsemään sitä. Myös opetushallitus ja kansallisen koulutuksen arviointikeskus ovat suositelleet oppilaitoksille opettajien osaamisen kehittämistä koulutuksen avulla. Yksi idea olisi käyttää luonnonvara- ja ympäristöalan osaamista hyödyksi ja kehittää heidän kanssaan YK:n agenda 2030 pohjalta koko oppilaitosta koskeva uusi kestävästä kehityksen strategia, jota kehitettäisiin edelleen jokaisen koulutusalan erityispiirteet huomioon ottaen. Jokaisella koulutusosalalla henkilökunta voisi tehdä kestävästä elämäntavan toimintamallin, jota voisi laajentaa oppilaiden ja työnantajien kanssa yhteistyössä.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyksi olisi hyvä kehittää oppilaiden sosiaalista ja kulttuurista kestävästä kehitystä edistävä järjestelmä yhteistyössä muiden paikallisen toimijoiden kanssa, joka tukisi nuorten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä kannustaisi luovaan vuorovaikutteiseen kulttuuritietoisuuteen, suvaitsevaisuuteen, monikulttuurisuuteen ja tasa-arvoisuuteen.

Tutkimusta suunnitellessani rajasin tutkimuksen koskemaan ammatillisten opettajien käsityksiä, oppilaitoksen opetussuunnitelmia ja strategiaa kestävästä kehityksen kannalta. Tutkimuksen alkuvaiheessa mielessäni oli myös laajempi tutkimus, jossa tutkittaisiin opettajia, oppilaita, oppilaitoksen johtoa ja työnantajan edustajia haastatteleamalla. Tämänkaltainen laajempi tutkimus kestävästä kehityksen opettamisesta ja oppimisesta keskellä suuria muutoksia ammattikasvatuksessa olisi paikallaan, koska muutamassa kymmenessä vuodessa ammatillisesta koulutuksesta on viety paljon resursseja pois. Tutkimuksen avulla olisi mahdollista selvittää miten koulut pystyvät vastaamaan eriarvoistumisen ja syrjäytymisen haasteisiin ja miten ammatillisen koulutuksen reformi vaikuttaa oppilaiden kestävästä kehityksen oppimiseen ja osaamiseen. Samalla saataisiin selville pystyvätkö työpaikat vastaamaan ammatillisen koulutuksen haasteisiin työssäoppimisen osalta ja mihin suuntaan kestävästä kehityksen strategia oppilaitoksessa kehittyy.

Pitäisi myös tutkia yleisesti, että mihin suuntaan EU:n koulutuspolitiikka on siirtymässä ja häviävätkö kansalliset koulutusmallit ja kasvatusideologiat uusliberalismin ja globalisaation myötä pois.

LÄHDELUETTELO

Airaksinen, H. 2013. Kestävää kehitystä edistävä opetus tunkeutuu opetussuunnitelmiin – Matkalla Tampereen Yliopiston kestävästä kehitystä edistävän organisaatiokulttuurin muutosprosessissa. Viitattu 1.7.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/85105/gradu07131.pdf?sequence=1>

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Antikainen, A & Rinne, R. 2012. Ylikansalliset paineet; pohjoismainen malli ja suomalainen koulutus. Teoksessa Kettunen, P & Simola, H (Toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Daly, H. 1990. Teoksessa Meadows, D, Randers, J & Meadows, D. Limits to Growth. The 30-year update 2005. Bath: Bath Press.

Engelman, R. 2013. Sanahelinästä aitoon kestävyYTEEN. Teoksessa Worldwatch-instituutti 2013. Maailman tila 2013 Onko liian myöhäistä? Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ.

Ericsson, K. A. 2016. Teoksessa Lehtinen, E, Vauras, M & Lerkkanen, K 2016. Kasvatuspsykologia. Juva: Bookwell Oy.

Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, A. 2001. Miksi aika, paikka ja tila? Elinikäisesti oppiva työllistyjä ja organisaatiototalitarismin nousu? Teoksessa Heikkinen, A, Borgman, M, Henriksson, L, Korkiakangas, M, Kuusisto, L, Nuotio, P & Tiilikkala, L. 2001. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Helakorpi, S. 2008. Ammattikasvatuksen teoreettista pohjaa ja uudistuvaa käsitemaailmaa. Teoksessa Helakorpi, S (toim.) Postmoderni ammattikasvatus – haasteena ubiikkiyhteiskunta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Helakorpi, S. 2008. Postmoderni ammattikasvatus – haasteena ubiikkiyhteiskunta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Hilpelä, J. 2007. Liberalismi, kommunitarismi ja uusliberalismi – koulutuspolitiikan viitekehykset? Teoksessa Kasvatus- ja koulutuskysymys Suomessa vuosisatojen saatossa. Turku: Painosalama Oy.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Howes, C. 2008. Teoksessa Lehtinen, E, Vauras, M & Lerkkanen, K 2016. Kasvatuspsykologia. Juva: Bookwell Oy.
- Jauhiainen, A, Rinne, R. & Tähtinen, J. (Toim.) 2001. Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Turku: Painosalama Oy.
- Kananen, J 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.
- Korkeakivi, R. 2016. Kultajyviä hukkumassa. Opettaja 11/2016. Forssa: Forssa Print.
- Kroger, J. 2007. Identity Development. Adolescence Through Adulthood. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Kärppä, K, Laurila, T & Lundgren, K. 2010. Kestävää ammatillista koulutusta -näkökulmia ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen kestävään kehitykseen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lehtinen, E & Vauras, M. & Lerkkanen, M. 2016. Kasvatuspsykologia. Juva: Bookwell Oy.
- Nokelainen, P. 2016. Ammattikasvatuksen aikakausikirja 18(2), 4–8/ISSN 1456-7989/© OKKA-säätiö 2016/www.okka-saatio.com.
- Laaksonen, T. 2016. Taloudellinen ja ekologinen kestävyys hotelli-, ravintola- ja catering-alan koulutuksessa. Viitattu 15.7.2017
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121307/Laaksonen_Tarja.pdf?sequence=1
- Laine, K. 2001. Syrjäytymisen alkujuuria etsimässä. Teoksessa Jauhiainen, A, Rinne, A & Tähtinen, J. (toim.) Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Turku: Painosalama Oy.
- Laininen, E. 2009. Koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen kriteerit. Teoksessa Virtanen, A & Kaivola, T. 2009. Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Opetusministeriön julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lyytimäki, V. 2012. Siivoojasta kestävä kehityksen ammattilaiseksi ympäristöosaaminen ja oppimismotivaatio laitoshuoltajan ammatillisen kompetenssin muodostumisessa. Viitattu 1.7.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83334/gradu05731.pdf?sequence=1>
- Macy, J. 2009. Maailma rakastajana ja minuutena. Keinoja maailmanlaajuisen ympäristökatastrofin torjumiseksi. Helsinki: Basama Books Oy.
- Meadows, D & Randers, J & Meadows, D. 2005. Limits to Growth. The 30 - year update. Bath: Bath Press.
- Melén-Paaso, M. 2008. Kestävästä kehityksestä maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetusministeriön verkkolehti
- Melén-Paaso, M & Haapamäki, J & Halinen, S. 2006. Kestävä kehityksen edistäminen koulutuksessa. Baltic 21E-ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävä

kehitystä edistävää koulutuksen vuosikymmentä (2005 – 2014) varten. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Paaso, A. 2010. Osaava ammatillinen opettaja 2020 Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Puustinen, M 2016. Leikkausjonossa. Opettaja 11/2016. Forssa: Forssa Print.

Raatikainen, P 2005. Ihmistieteet – tiedettä vai tulkintaa? Teoksessa Meurman-Solin, A & Pyysiäinen, I (toim.) Ihmistieteet tänään. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Rinne, R. 2001. Koulutuspolitiikan käänne ja nuorten syrjäytyminen. Teoksessa Jauhiainen, A, Rinne, A & Tähtinen, J. (toim.) Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Turku: Painosalama Oy.

Rohweder, L 2001. Ympäristökasvatus ammattikorkeakoulussa. Opetussuunnitelmateoreettisen mallin kehittäminen liiketalouden koulutuksessa. Helsingin kauppakorkeakoulu – HeSe Print.

Ruusuvuori, J & Nikander, P & Hyvärinen, M 2011. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
Salaspuro, L. 2013. Yhteisen tulevaisuutemme intressit. Intressiryhmien kohtaamisia Yhdistyneiden kansakuntien kestävässä kehityksessä. Turun kauppakorkeakoulu pro gradu tutkielma.

Salonen, A. 2010. Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Helsinki: Yliopistopaino.

Singer, A. 2013. Maailman tila: Vuoden aikasuora. Teoksessa Worldwatch-instituutti 2013.
Maailman tila 2013 Onko liian myöhäistä? Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ.

Sivenius, A & Saari, A. 2015. Kasvatustieteellisen tutkimuksen tienviitat ja totuuden poliittisuus. Teoksessa Kasvatus. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
Suoranta, J. 2000. Haarautuvien menetelmäkäytäntöjen puutarhassa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino

Tauriainen, S. 2012. Opetusmaatilat kestävä kehityksen mallitiloja? Viitattu 15.1.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83600/gradu05933.pdf?sequence=1>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2013/2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Tuominen, M & Wihersaari, T. 2015. Ammatikasvatuksen aikakauskirjan erikoisnumero/© OKKA-säätiö 2015/www.okka-saatio.com

Varjo, j. 2017. Ammatillisen koulutuksen uudistaminen ja tieteellisen tiedon avoimuus. Kasvatus 4/2017. Jyväskylä: Kirjapaino Kari Ky.

Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Viitattu 23.3.2017.
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf

Varto, J 2011. Miksi miettiä metodologioita? Teoksessa Holma, K & Mälkki, K (toim.) Tutkimusmatkalla Teoria, metodologia ja filosofia kasvatustutkimuksessa. Helsinki: Hakapaino.

Wilenius, M. 2015. Tulevaisuuskirja. Metodi seuraavan aikakauden ymmärtämiseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Wolff, L. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, H (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell oy.

Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. 1988. Yhteinen tulevaisuutemme. Helsinki: Valtion painatuskeskus

Digitaaliset lähteet:

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Viitattu 4.1.2018.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980986#Lidp451288736>

Koulutuskeskus Salpaus. 2017. Viitattu 30.5.2017.
<http://www.salpaus.fi/esittely/perustiedot/strategiamme/Sivut/default.aspx>

Koulutuskeskus Salpaus. 2014. Viitattu 30.5.2017.
<http://www.salpaus.fi/esittely/kehittamistoiminta/laadunhallinta/Documents/Laatuajarjestelmien-kriteerit-itsearviointiin-151014.pdf>

Koulutuskeskus Salpaus. 2015. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.salpaus.fi/ajankohtaista/Documents/palauteraportti-ulkoinen-arviointi-karvi-2015.pdf>

Koulutuskeskus Salpaus. 2011. Viitattu 30.3.2017.
http://www.salpaus.fi/esittely/opetussuunnitelmat/Documents/Avaintaidot-opas_A5_0911_netti.pdf

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä. 2016. Toiminta ja taloussuunnitelma vuosille 2017 – 2019 ja talousarvio vuodelle 2017. Kopioitu 23.3.2017. <https://www.salpaus.fi/wp-content/uploads/2017/10/Salpaus-TTS-2017-2019-ja-TA-2017.pdf>

Laininen, E, Manninen, L, & Tenhunen, R. 2006. Näkökulmia kestäväan kehitykseen. OKKA säätiö. Viitattu 27.11.2017. http://vanha.koulujaymparisto.fi/nakokulmia_kekeen.pdf

Opetushallitus: Viitattu 30.3.2017.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/leonardo_quality_in_vet_schools/efqm/yhteiskunnalliset_tulokset

Päijät-Hämeen koulutus konserni kuntayhtymä Koulutuskeskus Salpaus. 2015. Opetussuunnitelman yhteinen osa. Kopioitu 19.12.2017. <https://www.salpaus.fi/wp-content/uploads/2017/08/ops-yhteinen-21.6.2015.pdf>

Räkköläinen, M. 2017. Kestävän kehityksen osaaminen, opetus ja koulutuksen järjestäjän toiminta ammatillisissa perustutkinnoissa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus.
file:///C:/Users/Daniel/AppData/Local/Temp/KARVI_1217.pdf

Suomen YK -liitto. 2015. Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. Viitattu 1.6.2017.
<http://yk.fi/node/479>

United Nations 2012. The future we want.

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288&Lang=E

United Nations 2015. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development.

Viitattu 1.6.2017. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehikseksi. Viitattu

9.1.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

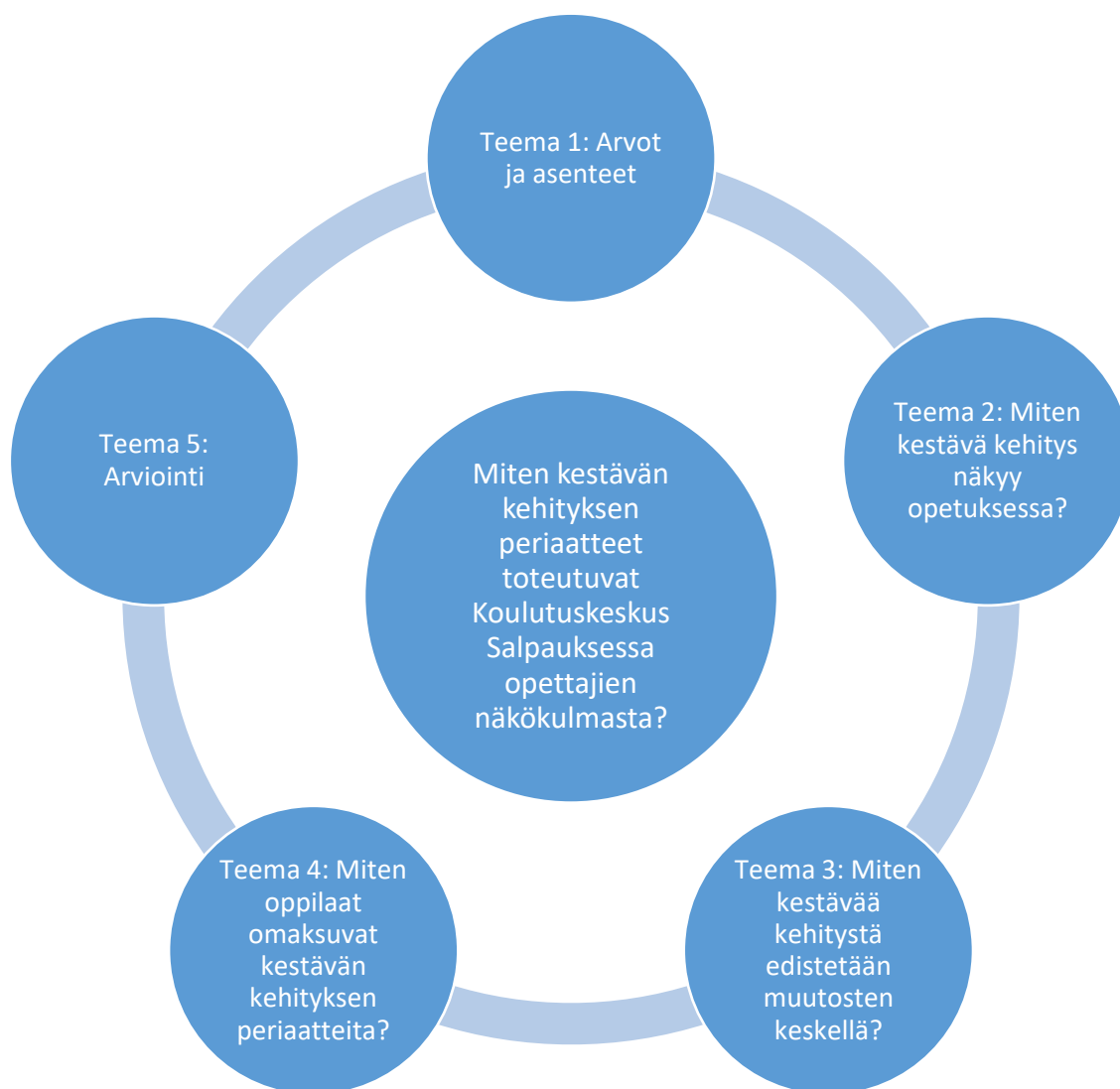
Ympäristöministeriö: Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus.

Viitattu 20.4.2016. https://www.google.fi/search?q=suomi+jonka+haluamme+2050&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=ry06Vo2QMIWusAGg9pHgD

Info teemahaastatteluista haastateltaville.

Tätä tutkimusta varten olen määritellyt tutkimusongelmaksi; miten kestävän kehityksen periaatteet toteutuvat Koulutuskeskus Salpauksessa opettajien näkökulmasta, eli minkälaisena eri koulutusalojen opettajat näkevät kestävän kehityksen osana opetusta ja oppilaitoksen strategiaa ja kulttuuria, eli toisin sanoen, miten kestävän kehityksen opetus toteutuu oppilaitoksessa?

Teemahaastattelurunko sisältää viisi teemaa:

1. Minkälaisille arvoille ja asenteille oppilaitoksen toimintakulttuuri rakentuu?

Mitä kestävä kehitys mielestäsi tarkoittaa?

Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestäväan kehitykseen. Minkälaiset kestäväan kehityksen arvot korostuvat opetuksessasi?

Mikä keke alue on mielestäsi tärkein? Miksi?

Pidätkö kestäväa kehitystä tärkeänä? Miksi?

Miksi kestäväällä tavalla toimiminen on tärkeää ammatillisessa koulutuksessa?

Minkälainen merkitys sitoutumisella kestäväan kehitykseen on oppilaitokselle?

Minkälainen kestäväan kehityksen strategia Salpauksella on?

2. Miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa?

Mitä kestävä kehitys tarkoittaa koulutusallasi (eri koulutusaloilla)?

Miten se näkyy opetuksessasi?

Miten se näkyy käytännössä?

Miksi se ei näy tai miksi se näkyy?

Mihin suuntaan opetus on muuttumassa tällä hetkellä?

Onko työryhmäsi sitoutunut kestäväan kehitykseen? Miten?

3. Miten kestäväa kehitystä edistetään muutosten keskellä?

Minkälainen asema kestäväällä kehityksellä on opetuksessa tällä hetkellä?

Miten koulutusleikkaukset vaikuttavat kestäväan kehityksen opetukseen?

Minkälaisia muutoksia viimevuosina on tapahtunut kestäväan kehityksen opetuksessa?

Entä tulevaisuudessa?

4. Miten oppilaat omaksuvat kestäväan kehityksen periaatteita?

Minkälainen tietämys oppilailla on ilmastonmuutoksesta ja kestävästä kehityksestä?

Pitävätkö oppilaat kestäväan kehitykseen sitoutumista tärkeänä?

Miten tämä näkyy käytännössä?

Ovatko oppilaat tietoisia opsin keke sisällöistä?

5. Arviointia kestävän kehityksen toteutumisesta.

Mitä hyvää /

vahvuudet /

heikkoudet / huonoa /

kehittävää /

uhkakuvat / mahdollisuudet.

Mitkä kestävän kehityksen osa alueet korostuvat opetuksessa? (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys)

Miksi?

Tulevaisuus